

श्री साईराम-प्रसाद

श्री साईराम

मासिक षुक्तक.

वर्ष ३ रु.] वैशाख-ज्येष्ठ शके १८४७ [अंक. २-३ रा.

न किनी दुःखात जड़पनिनालेम् । तदृत्तीवनमतिनय चपलम्॥

आगमि सुरजन संगतिरेका । अवति भवाणीय तरणे नीका ॥
श्री शंकराचार्य.

संसादकः—दध्मण गणेश महाननी.

प्रकाशकः—रामचंद्र आलाराम तर्हंद

श्री सार्वलीला कल्याणी पट्टर गोद शंके नी गी रेते.

अनुक्रमणिका.

महाराजांचे अनुभव	...	...	...	३२१-३४५
स्फुट विचय	...	...	...	१९६-२३६
श्री साईसच्चरित	...	...	...	४८१-५११

विनंती

या मासिकाचे वर्ष चैत्रापासून सुख असते. अनुन शके १८१६ चाहे वर्गणी किंयेकांची आलेली नाही. गेल्या फाल्गुनाचे अंकांत आग्रहाचे विनंती केली असूनही पुष्कळ वर्गणीदारांकडून शके १८१७ सालची वर्गणी अजून आलेली नाही. तरी वर्गणीदार आपली वर्गणी वेळेवर पाण चितील अशी उमेद आहे.

वर्गणीचे दर.

वार्षिक टपाळ खर्चासह मनिअर्डीरीने अगाठ रु. ३॥० व्ही. पी. ने रु. ३॥०, चालू अंकाची -१०, मागील अंक शिलुक असल्यास -१०.

नोटीस.

या मासिकासंवंधाने पत्रब्यवहार करणे तो खाली सही करणार यांच्या नांवाने खाली लिहिलेल्या पत्त्यावर करावा.

गोविंद रघुनाथ दामोळकर.

श्रीसाईलीला ओफीस. ५ सेंट मार्टिन्स रोड, बांद्रे. वी. वी. रेले.

पोंच.

‘प्रभु-प्रभात’ या मासिकाच्या ३ च्या वर्षाच्या २ च्या अंकांत कोणी श्री साईभक्ताने “श्रीसाई लीला” मासिक पुस्तकाची जाहिरात देऊन तो अंक आमचेकडे पाठविला आहे. त्यावढल श्रीसर्वभक्ताचे आम्हीं फार आभारी आहोत. त्यांची ही सेवा श्री चरणीं खास रुच होईल. श्रीसाई भक्ताने आपले नांव, प्रसिद्धी करितां नव्हे, परंतु आमचे माहितीकरितां आम्हांला कठविल्यास फार आभारी होऊ.

“गेल्या अंकांत जाहीर केल्याप्रमाणे या जोड अंकाला ८० पृष्ठे ऐवजी फक्त ७२ पृष्ठेच देऊन ८ कमी केली आहेत” आ. दामोळकर

रा. रा. घोरेखरराव निवनाथ प्रधान यांचे कुटुंब सां. घोरवाई
यांचे श्री साईवावांवद्दलचे अनुभव

॥ श्री साईवावा समर्थ ॥

एकदां असें झालें की, आमच्या घरांतील सर्व मुलांस गोंवर आला.
त्यांत एका मुलास फारच आला, व एवमावतः. तो अशक्त असल्याकारणाने
४।५ दिवसानंतर तो मुलगा आजची रात्र काढीत नाहीं असें डॉक्टरास
वाटून त्याने जातेवेळी तो मुलगा आजची रात्र काढणार नाहीं असें
घरांतील इतर मंडळीस स्पष्ट सांगितले. डॉक्टर गेल्यानंतर सर्व मंडळीचीं तोंडे
मला उतरलेली दिसली. व मुलगा तर अगदी थकून गेलेला. कोणास विचा-
रिले तर ते काय मला खरे सांगणार? म्हणून विचारण्यापेक्षां मी श्री
समर्थ साईवाबांची प्रार्थना करूं लागलें की, हे बाबा मला तुम्हीं शिर्डीस कशी
नेलीत हें तुम्हांसच ठाऊक व तुमच्या नजरेखालीं येतांक्षणींच तुम्हीं
कोणाची कोणत्या प्रकारची नड न ठेवलां माझे नशिव एकदम सुधारून
टाकिलेत व हें काय? आतां तुमच्याशिवाय कोण त्राता अशा अनेक प्रकारच्या
विचाराने क्षणोक्षणीं श्री मायमाऊलीने वावाचीं प्रार्थना सुरु केली. ४
दिवस जरी त्या मुलाकरिता रात्रंदिवस बसून काढले तरी त्या दिवशीं
(म्हणजे अशा आणीवाणीच्या वेळी) मला झोप लोटली. मनांत म्हणते
बाबाहीं दुश्मिन्हे होऊं लागलीं आतां काय करूं? ढोपरावर हात ठेऊन
बाबांच्या नांवाचा जप सुरु केला. ५ मिनिटांत मला निद्रेने घेरलेच. मग
मी स्वप्न पाहूं लागले. ते असें-मूर्तिमंत श्रीसाईवावा माझ्यासमोर उभे
अहेत व मला म्हणतात अशी काय करतेस, मुलगा तर चांगला आहे तूं
मितेस काय? पहां उद्यां तो अगदी वरा होईल. व उद्या वेळेवर (म्हणजे
संध्याकाळी ६-६॥ वाजतां) डॉक्टरनी हा वरा होणार नाहीं असें सांगितले
त्याच वेळेवर उद्यां तो जेवावयास मागेल. तूं त्याला खाणे खुशाल दे भिंकं
नकोस. मी वरें म्हटले. व त्या स्वप्नांत वावांनी दुसरेही वरेच सांगितले
व त्यानंतर मी दचकून जागी झाले. व पहाते तो बाबा नाहीत. कोही

नाही, पण **प्रुल्ली** नीत्र स्वरथ झोपलेला आहे व त्याच्या जवळ पहार करी
मसलेली सर्व मंडळी त्याचा ताप उत्तरला म्हणून आनंदित दिसली. यी ती
जवलघ्या मंडळीला विचारले ताप किती आहे, मंडळी म्हणाली ताप येत्रा
आहे, आतांच त्याने धोडे दुध वेतले व झोपी गेला. तुं त्याला त्राय मेंड
नको, यी वरै म्हटले, व स्वरथ वसले मग माझे स्वप्न गी सर्वांस सांगितून
सर्व म्हणून लागली “बाबा खरोखर तुला दृष्टांत देऊन गेले. कारण त्यांचे
तोंड पहा मधां कसें होतें, व आतां कसें आहे तें.” पहाट होते तांच या
मुलाने आपली सर्व खेळणी पलंगावर मागून तो खेळून लागला. दुसऱ्या
दिवशी नेहमीपेक्षां डॉक्टर लौकर आले कारण इतर पडलेल्या मुलांना तरी
नीट औषध वगैरे पोचावे म्हणून डॉक्टर वगीच्यांत शिरतांच माळ्यापासून
जो मनुष्य भेटेल त्या जवळ माझ्या प्रिय बालाची चौकशी करून लागले.
डॉक्टरना सर्वांनो सगितठें की, धाकटे बाबू खेळत वसले आहेत. डॉक्टर
फार आनंदाने वर आले व मुलाला लांबूनच पाहून त्यांना फारच नवल वाटले
व म्हणाले मला आजचा दिवस हा मुलगा पाहील असें वाटले नव्हते व
जेवढी त्याची काळ प्रकृति विघडलेली होती तेवढी आज सर्व सुधारून
तो एवढा आजारी नव्हताच असें वाटेल. परंतु त्याला कांही खावयास
देऊन नका म्हणून डॉक्टरने सावधगिरीची सूचना दिली. इकडे तर काळघ्या
स्वप्नाप्रमाणे ६॥ वाजले व मुलगा जेवण मागून लागला. डॉक्टर म्हणतात
तें देऊन नका, पण बाबांच्या हुक्माप्रमाणे त्याने जें कांही मागितले तें
मुलाला खावयास दिले. त्याने तेथेच वसून खालें व त्याचें पोट वगैरे कांही
न विघडतां नेहमीपेक्षां त्याने खाणे जास्त खाऊन तें जिरविले. व दुसऱ्या
दिवशी डॉक्टरने त्याला फक्त जिरण्याचें औषध ठेवले व त्याच्या
मागाहून किती तरी दिवसांनी घरांतील दुसरी गोवर आलेली मुले खाऊन
पिऊ लागली.

एके वेळी असें झालें की, आमचा मुलगा अगदी बरा होता. व
नेहमीप्रमाणे आमचे वेळेवर आम्ही झोपलो. रात्री ११ चे सुमारास मला
स्वप्न पडले की, बाबा माझे समोर उभे आहेत व मला सांगतात झोपलीस

क्षोय ! उठ. हा मुलास आतां आंकडी (Convulsion) मेईल गी दचकून जागी शाळें. पहातें तर हें काय अजून हा मुलाला ताप नाही. कांही खोकला नाही आणि मला तर वांबांनी असें सांगितलें. काय करूं ? कांही मुचेनामं झालें. उठून वसलें. हळूहळू आंकडीवर जेवढे उपचार माहीत होते तेवढे कपाटांतून बाहेर काढून ठेवले, व आमच्या मुलांना आंकड्यांची लंब्य असल्याकारणानें आमच्या घरांत नेहमीं रात्रिंदिवस शेगडीवर गरम पाणी असावयाचेच. सर्व तयार करून वसलें तरी मुलाचें आंग तापलेलें नाही. परंतु आमचा बाबांचे स्वप्नावर पूर्ण भरंवसा, तेव्हां कांहीतरी असेल. निजून उपयोग नाही असें म्हणून वसलें. दोहोंच्या सुमारास मुलगा एकदम हात वर वर करूं लागला व शुद्धीतून जात आहे तोंच मी सर्वांस हांका मारून जागे केलें व म्हणालें पहा ह्याला आंकडी येत आहे. जो तो झोपेतून उठलेला. कोणी कोलनवाटर करितां कपाट ओढतो, कोणी पाणी पाणी करतो. मी सर्वांना सांगितलें ती पहा टेबलावर सर्व औषधांची तयारी आहे व खालून गरम पाणी व शेगडीही आणलेली आहे कोणी घावरून जाऊ नका त्याला आतां वाबा हुशार करतील. माझें धैर्य पाहून सर्वांना नवल वाटलें, कारण बाबांनी ज्या अर्थी अगाऊ असें स्वप्न दिलें. त्या अर्थीं ते मुलाचे केसालासुद्धां धक्का लागू देणार नाही अशी माझी पक्की खात्री होती. अर्ध्या तासानें मुलगा शुद्धीवर आला, आंकडीचा जोर मोडला त्यानंतर सर्व मंडळी मला म्हणूं लागली मुलाला आंता आंकडी येईल हें तुला आधीं कसें समजलें व तूं सर्व तयारी कशी केलीस ? तेव्हां मी त्यां सर्वांना माझ्या प्रिय बाबांची लीला सांगितली. दुसऱ्या दिवशी सकाळी डॉक्टर आणले पुढे ४।५ दिवस मुलगा आजारी होता परंतु त्यानंतर त्याला कधीही आंकडी आली नाहीं असे किती तरी अनुभव आज उभी १५ वर्षे बाबा देत आहेत. पण कांही कारणामुळे म्हणा अगर बाबांची इच्छा म्हणा आपले सर्व वेळोवेळीचे अनुभव जाहीर करावे असें मुळीचं मनांत येत नसे. साईलीलेच्या मागिल अंकांतील “आत्मनिवेदन वांचून आपण कांहीं

हते हातभार लावाना असे याटल्यापाळन जगजशी अमरण परेंद असे
अनुभव पाठवीन असे म्हणते.

पूर्वी एके दिवशी मला स्वप्नांत वावा म्हणतात “ पहा पी तुझे
करतां येथपर्यंत आलो आतां माझ्या पायावर हृष्टकुंकुं घाल ” .
स्वप्नांत हृष्टकुंकुं घालें. हार वर्गेरे अर्पण करून येदेच्छ पूजा केली.
दुसऱ्या दिवशी सकाळीच रा. नानासाहेब चांदोरकर आमच्या येथें आव
स्यांना स्वर्णे विचारण्याची फार आवड असे. त्याप्रमाणे त्यांनी सर्वीस विच
रून मजबूर जेव्हां पाळी आली तेव्हां मी वरील स्वर्ण त्यांना सांगितले.
म्हणाले आतां तुम्हीं रुप्याच्या पाढुका करा व केव्हां शिरडीस वावांका
जाल तेव्हां वरोवर न्या. व वावांचे पायास लावून आणा. त्याप्रमाणे आमच
लवकर जाण्याचा सुयोग आला व आम्हीं पाढुकाही नेल्या व निल्याप्रमाणे
मी पूजा करून मग पायाला पाढुका लावीन असें मनांतले मनांत म्हणत आ
तोंच वावांनी एक पाय उभा व एकच पाय खाली ठेविला होता. त्या एक
पायाची सर्वांनी पूजा केली पण अंतर्यामीं माझ्या पाढुकाविषयी ठाऊ
असलेल्या वावांनी मी त्यांच्या पूजेस वसतांच त्यांनी पाढुका नीट ठेवता
येतील असे दोन्ही पाय सारखे केले व मला म्हणाले कीं पायावर पाढुका
नीट ठेव. आणि पूजा कर. मग मी पायावर पाढुका ठेऊन पुजा केली.
मी त्या उच्चारीन म्हणून वावांनी स्वतः त्या पाढुका उच्चलून माझे हातां
ठेवतेवेळेस नानासाहेवांस म्हणाले “ नाना हिनें माझे पाय पहा काळू
नेले ” असे प्रासादीक शब्द उच्चारिले. त्याप्रमाणे आम्हांवर किती जं
संकटे आली तरी ते आमचे पाठीराखे आहेतच अशी क्षणोक्षणीं खाल
करून दाखवितात. पांढवांना श्रीकृष्ण भगवानांचे येत्रहें पाठबळ असतांना
सुद्धा प्रारब्ध कर्मानुसार त्यांनी वनवास भोगला. व अनन्वीत संकटें
भोगली, तरीपण शेवटी श्रीकृष्ण परमात्म्यानेंच त्यांना सक्राटपदार
पोंचविलें. त्याचप्रमाणे श्री साईवावा आम्ही आपले वरेंवाईट प्राक्तन भोग
तांना आमचेवर कृपादृष्टीच ठेवीत आहेत ह्याचा अनुभव आम्हांस प्रत्येक
मिनिटांस येत आहे.

एकदां आम्ही शिर्डीस असतांना नियाप्रणाली वाचाच्या पुनेस गेळो. सर्वांनी पूजा केली, मोठी भारती झाली व नंगेश वर्गेरे चांदून वायांकडून उढी घेऊन सर्व मंडळी विन्हाडी परत जाणार. तेव्हां व ता म्हणतात पहा मी आज कोणाला ओरडलो नाहीना ? असे उद्धार निवाचं कारण मी वावांचे रागाला फार भीत असें, मला वाटे की, वावा हृत मंडळीवर रागावणे ओरडणे करितात तसे मला नाहीना करणार ? व केव्हां केव्हां मशिदींत चढत असतां जर वावांचे उग्र स्वरूप दिसलें तर श्री मायमाळळी माझ्यावर रागावतील की काय अशी मला भीति वाटे. म्हणून त्या दिवशींत्यांनी वरील उद्धार काढून माझे अंतर जाणले अशी माझी खात्री पटविली. व त्यावेळी ते कोणावर रागावले नाही इतकेच नव्हे तर त्या साञ्या बैठकीभर सर्वांवरोवर फार प्रेमानें गोष्ठी वगैरे सांगून आनंदांत होते.

तसेच एकदां मी पूजा करित होतें, व त्याचवेळी आमचा मुलगा फार रडू लागला. तेव्हां वावा म्हणाले तूं घरी जा. तुझी पूजा तेथें आहे. वावांनी म्हुटल्यावर उठलेच पाहिजे. अर्ध्या पूजेतून घरी आलें व पहातें तर मुलाने रडून आकांत केला आहे. तेव्हां वाटले की, वावा किती अंतरज्ञानी आहेत पहा. मुलाकरितां मला भर पूजेतून घरी जणूकाव वायरलेसप्रमाणे पाठविलें मुलाला समजावून परंतु गेलें तेव्हां वावा म्हणतात आतां कर तुझी पूजा. एकूण वावा स्वतःचे अंतरज्ञान प्रागट कुरण्यापेक्षां प्रयेक व्यक्तीस आपआपल्या कर्तव्याची जाणीव सदोदीत देत असत.

आमच्या एका मुलास टांयफाईड झाला. सर्व मंडळी भिजून गेली. पण आमच्या वडील भगिनीने वावांस नवंस केला की, डॉक्टरने हा मुलास विश्वान्यांत टेकून वसण्याची परवानगी देतांक्षणीच त्यास तुमचे पायावर घालण्यास घेऊन येईन. १४ दिवसांनी ताप निवाला. डॉक्टरला वाटले हा फारच अशक्त झाला. ह्याला १०—१२ दिवसांशिवाय अगदीं हालवितांसुद्धां येणार नाही. परंतु आणखी ४।५ दिवसांतच डॉक्टरने त्याला वसविष्याचा हक्कम दिला डॉक्टर निघून गेले व आंम्हांस श्रीमायमाळीच्या नवसांची आठ-

वण शाळी. दुसऱ्या हिवशी डॉक्टरना विचारले की, आम्ही शाळा शिंडांग नेही काय ? डॉक्टर म्हणाले काय ? शाळा महिना ज्ञाल्याशियाय हाळांन नक्का. परंतु इकडून सांगणे शाळे की, याचे मावशीने वावांस नवस केला आहे की तो ? उत्तरल्यावरोबर दर्शनात आणीन. तर कसें काय ? 'डॉक्टरसाहेबांना (म्हणजे सुप्रसिद्ध डॉ. नाडगीर) ज्ञामची वावांवर किती श्रद्धा आहे ती माहित होणी तेब्हां ते म्हणाले की, तुम्ही नेणारच. परंतु कांही ज्ञालें तर जोखम गाझ्यावर नाही. कारण डॉक्टर जाणून होते की, त्यांनी किती जरी सांगितले तरी आम्ही त्यांचे ऐकणार नाही. म्हणून त्यांनी आगगाडीत वगैरे कांही कमीजास्त ज्ञाल्यास औषधें वगैरे दिली. पुढे गाडीत वसणार तों त्यावेटी मुलाची प्रकृति विघडलेली वाटू लागली. काय करणार ? डॉक्टरचे ऐकले नाहीं आतां लोक मूर्ख म्हणतील. व हसतील. पण मनाने पक्के ठरविले ही श्रीमायमावलीनदृ भायल्या श्रद्धेची परिक्षा करण्याचीच वेळ आहे. व म्हणून एक सारखे वावांचे ध्यान करून प्रवास सुरु केला. केब्हां स्टेशन येतें व वावांचे पायावर मुलांस घालतें असें ज्ञालें. नवत वेणाऱ्या वाईची तर अगदीं गाढण उडाली. कारण ट्रेनमध्ये ह्याची ही स्थिति तर टांग्याच्या हिसक्यांत हा काय करील ? स्टेशन येतांच एक मनुष्य येऊन विचारतो टांगा आणुं काय ? आण सांगितले मात्र तो आवाज ऐकतांच मुळगा विचारतो वावांचे घर आलें ? आतां मला वसवा. आंगांत पहातों तर ताप वगैरे कांही नाही व मुलाने उठून वसवि. प्याचा फार हट वेतला. पण आम्हीं त्याला टांग्यांत मांडीवर निजलेलाच ठेविला. शिर्डींस पोहचतांच वावाजवळ नेला. व लहान मुलाप्रमाणे वावांनो त्याला हातावर वेतला व चटकन उभा केला. व तोही उभा राहिला. आम्हांस वाटत होतें की, इतके दिवस तो पढून राहिलेला. एकाएकीं उभा कसा राहील पण वावांनी उभाकरतांच तो नीट सशक्त मणसाप्रमाणे उभा राहिला व वावांनी एक आफोसचा आंवा व केळे त्याच्या हातांत दिले. त्याने पहिल्याने केळे खालून व नंदर आंवा खालू. आम्हांकडे पाहून बाबा म्हणतात, आतां नाहीना लोक हसणार गाडीतली खूण दिली. असे अगणित दाखले व प्रचिती वावांनी आम्हांस दिल्या आहेत. व अजूनही देत आहेतच,

वरील खेपेस रचलेले गाणे

चाल. (वायुल नाथजी टेकडीवाले)
 मालण गुंथीलाव । गुणीयल गजरो ॥
 तारा गजरानु आपिश मजरो ॥
 संत साई नाथने माटे । मालण ॥
 येवो गुंथजे गजरो तूं आजे ॥
 जेवो प्रभू साई नाथने साजे । मालण ॥
 येमा गुंथजे गुलाबाना फुल ॥
 जे तूं कहिस ते करसू कबूल ॥ मालण ॥
 कांही वाकी न राखीस वाई ॥
 तने आपिसू हिरानु मोल ॥ मालण ॥
 वर सोळा सारा सण गार ॥
 उपर हेमनी मोहर हजार ॥ मालण ॥
 श्रीसदगुरुसाईनाथ महाराजकी जय

पहिल्या दर्शनानंतर रचलेले

रजनी नाथ, गगनीं जसा, पूर्ण शोभवो ॥
 धन्य जग्गीं साईनाथ, तेविं चिलसतो ॥
 अवतरला भूवरती, तारण्या जगा ॥
 मुक्त करी झडकरी तूं, अझ ह्या आस्हां ॥

दुसऱ्या खेपेस रचलेले.

(गाणे येथें उभी.)

हे रूप विमल हीं कांती ॥
 हे प्रेम अचल हीं शांती । किती कथूं ॥.
 तूं साईनाथ शिर्डीचा । होई तारक मम जन्माचा ॥ कि०
 करी सार्थक मम जीविताचे ॥
 पुत्र पौत्रादी सौभाग्य देई अक्षयीचे । किती कथूं ॥
 तूं क्षमा दया ममता तूं । तूं मूर्तिमंत दत्ता तूं । किती कथूं ।

वावांच्या देहांताचे स्वप्न.

सन १९१८ सालच्या विजयादशमीच्या दिवशी (दसरा) मध्ये सुमारे १२॥ ने वेळी मला स्वप्न पडले. आम्ही उभयतां वावांचे प्रश्नांनी जात आहोत. वावा नेहमींप्रमाणे कठेडवावर हात ठेऊन चमकेले आवेग. त्यांच्याजवळ दोन मनुष्ये वसली आहेत परंतु ती आपच्या शोलवर्षीच्या नव्हती. आम्ही थांत पाय ठेवतो तोंच वावा वरवर मान करू यागेत. हात हालवणे वगैरे सर्व अंतकालचा प्रकार दृष्टीस पडला. हे पुढे दोने, यांची मार्गे होतें. मी म्हणते चला लवकर चाला वावा आता देह ठेवतात. मश्य म्हणतात हं, संताला देह ठेवतात वगैरे वोटत नाहीत. त्यांच्या प्रकारास समाधि म्हणतात. वावा अगदीं स्तव्य होण्यापूर्वी आम्ही घाईने वर चढलो, हे जाऊन अगदीं वावांच्या जवळ वसणार व मी अगदीं वरचे पायरीवर होतें तोंच श्री समर्थ साई माऊलींदेह ठेवला. उभयतांनी वावाजवळ पुष्कळ शोक केला कारण आमचा वोलता चालता देव गेला. काय करावे आतां? तेव्हां हाच देव ह्यापुढे फार पावेल असें कोणीसें म्हटले. कारण कांही एखादें नवीन कारण. काज करणे असलें म्हणजे श्रीसमर्थांस पत्रद्वारे कळविल्या खेरीज कांही करण्यास धीर होत नसे. फारच खेद वाटला व आकाश. कोसळले असेंच वाटू लागले. इतक्यांत थोडया वेढाने मी जागी झाले. व श्रीसमर्थांची प्रकृति ठीक नव्हती म्हणून जिवास फार हुरहुर लागली. किती वाजले म्हणून पहातें तों १२॥ वाजले असें दिसले. तशीच वसून राहिले. ४, ५, वाजले तरी झोप येईना. सारखी मनाची तळमळ सुरु होती. शेवटी मन धीर धरीना. उठले. वावांचे फोटोजवळ उद्बत्ती लाविली. तेव्हां मला विचारणे झाले आज सारी रात्र तुझी गडबड काय आहे? मी स्वप्न सांगितले. व नंतर ६ च्या सुमारास घरांतील सर्व मंडळीस स्वप्न सांगितले. जो तो म्हणतो वावा इतक्यांत समाधि घेणार नाही. इतक्यांत सकाळीं पहिल्याच डिलीवृहीस शिंडीहून अणणा चिंचणीकरांचे कार्ड आलें की, कार्ड दसन्याच्या दिवशीं श्रीसमर्थांनी दोनप्रहरीं तीन वाजतां देह ठेविला. श्रीमायमाउलींनो तेथें देह ठेविल्यावरोवर त्याच रात्री येथे मला स्वप्नद्वारे वातमी दिली. त्याच वेळी इन्स्प्रिट्युएंज्ञाने आमची वडील भगिनी फार सिक होती म्हणून

काई पाहातां क्षणीच शिर्डीस धांव घेता आली नाही. नीमग दृगज्ञा रात्री त्याच बहिणीस वावा स्वप्नांत आले व महणतात की, कागदांत तो तुळा पिवळ्य पितांवर आहे तो माझे अंगावर तू घालण्यात दे. त्याच रात्री मला स्वप्न पडले तें असें. मी वावांची पूजा करीत असतां वावांनी मला ३ न. काढून दिले. मी स्वप्नांतच आहे असा मला भास होउन मी ननांत म्हणते की, स्वप्नांत कोणी पैसे दिले तर ते लाभकारक नाही. तर वाचा म्हणतात घे घे भिऊं नकोस. व तुझ्या पेटीत जे पैसे सांचेले आहेत ते मला दे. त्याप्रमाणे पेटीतले सर्व पैसे भंडाऱ्यात दिले व पातांवरही श्री मायमावलीध्या समाधीवर भंडाऱ्याच्या दिवशी प्रयत्न वातला गेला.

रा. सा. धौडो विष्णु परुळकर एक श्री साईबाबांचे भक्त यांचे कुटुंबास सर्पदंश झाल्यावेळी श्री साईबाबांच्या उडीपासून आलेल्या गुणावहूल आलेल्या त्यांचे पत्राचा उतारा:—

“ कळविण्यास आनंद वाटतो की, आमचे कुटुंबाच कळवात्री म्हणजे ता. २२।४।२५ रोजी बुधवारी रात्री ८ वाजतां सर्पदंश झाचा. तें अस्सल विशारी फुरसे होतें. त्याचे २ दांत चांगले आंत गेळे होते. कांहो वेटाने माझे कुटुंबाची दांतखिळी वसली. सर्व उपाय केले. परंतु आचके येऊ लागले. तेंव्हां श्रीचे चरणाजवळ सौ. सत्यभामाबाईस ठेवून श्रांत्साईबाबांचा धांबा केला व उत्तम उपाय म्हणून श्रीसाईबाबांची उद्धी पांच पांच मिनिटांनी पाण्यांतून पिण्यास दिली. घरीं श्रीपुढे घूप जाळीत असल्ले त्याचा अंगारा लावला, तीन वेळां श्रीस शरण जाऊन श्रीची उदी दांत लागल्या ठिकाणी लावली व नंतर श्रीचे उदीने व कृपेने ३ वाजतां अराम पडला व ठीक आहे, करितां आपण हें. श्रीसाईलीलेंत छापाल व श्रीचा आहिर्वाद व प्रसाद पाठ्वाळ अशी आशा आहे.

श्रीसाईसपर्य

कांदिवली ता. १७-४-२१

रा. रा. आनंदराव परशुराम डोळस यांस श्री साईबाबांचा आलेला अनुभव
 मी यंदाच्या श्रीरामनवमीच्या उत्सवास श्रीशिर्डींस येण्याचा विचार केला
 होता व मी नेहमीप्रमाणे आमच्या हेडकलार्कना विचारून एक महिन्याच्या
 रजेकरितां अर्ज केला व या दिवशी रजेचा अर्ज केला त्याच्या आठ दिवस
 अगोदरपासून माझा असिस्टंट आजारी होता त्यामुळे माझ्या रजेला वाव
 आला व माझ्या मनाला रात्रेंदिवस श्रीशिर्डींस जाणे कसें होईल याची तळमळ
 लागली होती. तेव्हां मी श्रीबाबांचे स्तवन करून माझा रजेचा अर्ज हेड-
 कलार्कच्या हातांत दिला व त्यानीं तो अर्ज तावडतोव साहेबांकडे दाखल
 केला, व मी एक महिन्याची रजा मागतो असें कवळेलें तेव्हां साहेबांनी त्याला
 प्रश्न केला की त्याचा असिस्टंट तर आजारी आहे व हा रजेवर गेल्यावर
 त्याचे काम कोण पहाणार? करितां ह्याला सध्यां रजा देतां येणार नाही.
 हे शब्द ऐकून तर माझ्या मनाला फारच वाईट वाटले व माझ्या मनांत एक
 प्रकारचा त्वेष उत्पन्न झाला. मी मनांत श्रीबाबांना उद्दार काढिले की मी
 आपल्या दर्शनाकरितां येण्यास फारच उत्सुक झालें आहें व माझ्यापुढे
 तर ह्या अशा अडचणी उम्हा आहेत आणि जर आपण मला रजा देवविली
 नाही तर मी माझ्या नोकरीचा राजिनामा दर्इन पण आपल्या दर्शनास आत्या
 शिवाय रहाणार नाही.

नंतर दुसऱ्या दिवशी रजा न मिळाल्यास माझा राजीनामा देण्याचा
 विचार मी आमच्या हेडकलार्कला कवळविणार होतों आणि घरांतून ऑफिसला
 निघतांना मी हेच वरील उद्दार श्रीबाबांच्या फोटोजवळ काढिले.

ऑफिसांत गेल्यावर मी हेडकलार्कला माझ्या रजेबद्दल विचारले
 तेव्हां त्यानीं तावडतोव साहेबांकडे जाऊन मला दोन आठवड्यांची रजा

मिळाली अशी तजवीज कोली व त्याप्रमाणे श्रीबाबांया कुंपेकरण मना नी
मिळाली.

तात्पर्यः—श्रीबाबांयावर पूर्ण श्रद्धा असल्यास कोणाचा ही कामान
अपयश येत नाही.

आपला नव
आनंदरोव प. डोऱ्या.

रा. रा. गणेश पांडुरंग वेंद्रे यांचे श्रीसद्गुरुसाईवावा यांच्या संवधाचे
अनुभव.

श्री सद्गुरु साईनाथं प्रसन्न

श्रीसमर्थ साईबाबांचे दर्शन घेण्यावदल अंधेरी येथील वैद्वर श्री. रामचंद्र
सीताराम देव यांही माझे मनांत प्रेरणा केल्यावरून इ. सन १९११ साली
मी दर्शनास गेलो. त्यास आज चौदा वर्षे झाली. समर्थ असतांना मी त्यांचे दर्श-
नास वर्षांतून तीन वेळां जात असें. दर्शन झाल्यापासून त्यांही मला अनेक
तन्हेचे अनुभव दिलेले आहेत, व स्वप्नांतसुद्धां दर्शन देत जो जोः प्रकार
स्वप्नांत होत असे तो तो मी उयाला त्याला सांगत असें. एके दिवशी मी समर्थांचे
जवळ वसलो असतां त्यांही मला जवळ बोलावले व म्हणाले की, “ उगाच
उजाजवळ त्याजवळ बक बक् बकवा कां करीत असतोस ? अशी बक् बक्
करूं नये.” तेव्हां मी समजलों की स्वप्नांतील हृकीकत मी पाहिजे त्याजवळ सां-
गतो त्यामुळेच बाबांही हें मला मुदाम सांगितलें. तेवेळेपासून मी माझे अनुभव
कोणास सांगत नसें व मासिक पुस्तकांत देखील प्रसिद्ध केले नाहीत. परंतु
शके १८४७ चे रामनवमीचे उत्सवांत शिरडीस गेल्यावेळी मशिदीत दर्शन
वेऊन मी व रा. रा. देव वगैरे मंडळी वसलो असतां तेदें श्री. रा. रा.
अण्णासाहेव दाखोळकर दर्शनास आले. दर्शन घेतल्यावर ते मजा व रा.
रा. देव यांस म्हणाले की, “ तुम्ही बाबांचे अनुभव देणार होतां ते अथाप

तुमचेकडून आले नाहीत." वाचादीच श्री. रा. रा. अण्णासाहेब यांचे मनांव मला अनुभवाबदल विचारण्याची प्रेरणा केली अशी माझ्या मनाची नमजूत शाळ्यामुळे मी घोडेसे अनुभव देत आहे.

पहिले दर्शनाचे वेळी मी समर्थाजवळ गागणे सांगितलें की आफ्के दर्शन नेहमी मला घडत असावें. तेव्हां समर्थानीं सांगितलें की, "जा, तुझ्या मनाप्रमाणे होईल." त्याप्रमाणे समर्थांची भक्तिरूप सेवा हा काळ्यपर्यंत होत आहे.

माझ्या मनांत वावांचे पाढुकांचे पूजन नेहमी ब्हावें अतें आल्यावरून मी चांदीच्या पाढुका करून श्री समर्थकिंडे घेऊन गेलो. त्यांचे हातून पाढुका मिळाल्या, मग पुजा करवी अशी माझी इच्छा होती. मी पाढुका वावांजवळ देण्यात्ताठी मशिदीत श्री. रा. रा. वाकासाहेब दीक्षित यांचे हातांत दिल्या वावांही त्या आपल्या हातांत न घेतां परभारे श्री. रा. रा. काका साहेबांस त्या मजजवळ देण्यास सांगितलें, व मला जाण्यास सांगितलें. मी पाढुका घेऊन श्री. रा. रा. काकासाहेब यांचे वाडयांत आलो. परंतु वावांच्या हातून मला पाढुका मिळाल्या नाहीत व त्या त्यांच्या हातूनच मिळाल्या अशी माझी अनावर इच्छा असल्यामुळे मी पुन्हा पाढुका घेऊन दुंपारी मशिदीत गेलो. त्यावेळी रा. रा. माधवराव देशपांडे तेथें होते. वावांजवळ पाढुका देण्यासाठी मी त्या त्यांचेजवळ दिला. त्याही त्या समर्थाजवळ दिल्या त्यावेळी समर्थांही मजआ जवळ बोलाविलें चिलीम ओढण्यास दिली व माझे हातांत पाढुका देऊन मला नारळ दिला तो मी पदरांत घेतला. वावांही माझें अंतःकरण जाणून माझे हातांत पाढुका व नारळ दिल्यावर माझे मनाचें शांतवन झाले.

गुंदीवळी येथील गावठणांत जागेचा एक तुकडा होता. ती जागा घेऊन राहण्यास तेथें घर बांधावें अशी इच्छा माझे मनांत आल्यावरून शिरडी येथें अण्णा चिंचणीकर यांचे नांवावर समर्थांस विचारण्याकरितां पत्र लिहिले. जर वावांही आज्ञा दिली तरच घर बांधावयाचे असा माझ्या

मनाचा निष्ठय होता. खण्डा चिंचणीकरानी वावांना पत्र वाचून दाखविले. वावाही घर वांधावयास आज्ञा दिली. त्याप्रमाणे अण्णाचिंचणीकराने पत्र आले की “ वावांना पत्र वाचून दाखविले व त्यांनी सांगितले की घर वांधावे, कोही हरकत नाही.” असे अण्डा चिंचणीकरानीं कलविच्छयावरन मी जाना घेऊन घर वांधण्यास सुखवात केली. पाया पुरा आल्यावर मी शिरडीस समर्थकडे गेले. मशिदीत मी व इतर पंवरा वीस मंडळी बसलेली होती. वावांच्या अनेक तन्हेच्या गोष्टी चालल्या होत्या वावांही गोष्टी सांगतां सांगतां, माझे घराचा प्लान जसा आह तसा हाताने जमिनीवर दाखवून म्हणत होते की, “ सभोवती चारी वाजूने घाण.” तेव्हां मी आपले मनांत समजांनी की वावांही माझे घराचाच प्लान काढून दाखविला. त्यांचे म्हणण्याप्रमाणे चारी वाजूने घाण आहे मी वावांचे चरणावर मस्तक ठेऊन विचारले की, “ वावा, आपण आज्ञा दिल्या वल्ल घराचे काम सुरु केले. पायास वराच खर्च झाला पुढे घराचे काम कर्ते होईल ” तेव्हां वावा म्हणाले “ जा कांहीं चिंग करून को ” सम-
थांचे सांगण्याप्रमाणे घर कोणाची एक पै देखील कर्ज न काढतां तयार झाले. माझी स्थिति पुर्वी ग्रीवीची होती, त्यामुळे घराचे काम होईलच असें वाटत नव्हते. परंतु वावांच्या प्रसादामुळेच माझी स्थिति थोडो सुधारत चालली. मी वावांना दक्षिणा देतेवेळी ते म्हणाले, “ एक दिलास तर एकाचे दहा होतील.” तेव्हां त्यांच्या उक्तिमुळेच माझ्या धंद्यांत मला चांगले यश येऊ लागले.

एप्रील सन १९१८ इसवी महिन्यात शिरडीस मी समर्थांचे दर्शनास गेले. एके दिवशी दुपारी ३।४ वाजण्याचे सुमारस मी मशिदीत गेल्यावरोबर मला वावांहीं सांगितले की, ‘ येथे बसू नको. अगोदर बुटीकडे जा आणि त्यांच्या जवळून दहा रुपये मागून घेऊन ये ’ त्याप्रमाणे मी श्री रा. रा. काकासाहेव दीक्षितांच्या वाड्यांत श्रीमंत रा. रा. बुटीसाहेब बसले होते त्यांस

नमस्कार करून सांगितलें कीं वावाही आता १० पाये मागितले आहेन
तेव्हां बुटीसाहेब मला म्हणाले की “ वावाना नमस्कार सांगा. आवांच
आमचा कारकून येथे वारला आहे त्याला नेण्याची तयारी चालली आहे, असे
वावाना सांगा ” भी तसाच मशिदीत आलों मशिदीत येतांच वावाशी मग
पाहिल्याच्यावर विचारले की “ बुटीने काय सांगितले ” तेव्हां श्री. रा. रा.
बुटीसाहेब वावाही सांगितलेली हकीकत वावाना सांगितली. १०।१५ मंडळी
वावांजवळ वसली होती. त्यांत वावाही मला सांगितले की “ कार वाईट झाले
जा. घावळू नये धीर धरावा. हात पाय गाळू नये ” तेव्हां माझे मनांत
आले की १०।१५ मंडळी वसली असता वावाही मलाच एकट्याढा असें
कीं बजावू तांगितले ? दुसरे दिवशी वावाही मला माझ्या घरी जाण्यास
सांगितले. त्यावेळी भी कांदिवली येथे राहात होतो. वावांच्या आङ्गेग्रमाणे
भी घरी जालो. घरी आल्यावर १।२ दिवसांनी माझे वडील मुलास मुदतीचा
ताप येऊन श्रीने त्यास आपले चरणी नेला. तेव्हां मला वावाही केलेल्या
उपदेशाची आठवण झाली. माझ्यावर हा प्रसंग येणार आहे, हें मला कळ.
विष्णाकृतांच वावाही मला मुदाम श्री. रा. रा. बुटीसाहेबांकडे पाठविले.

सन १९२४ च्या डिसेंबर महिन्यांत माझी मुलगी फारच सीक
होती. ताप मुदतीचा होता. पंधरा वीस दिवस झोप विळकूल लागली नाही
दोळे ताठ्लेले होते. शारिरांतील सर्व शिरांना अतिशय ठणका लागलेला
होता. हॉकटरची व वैद्यांची औषधे व २-४ इंजक्शने केली परंतु कांही
केल्या झोप येईना. शेवटी त्याच स्थितीत तिच्या सासरकराने तिला माझ्या
कडे आणिली त्याच दिवशी आम्ही तिला श्री समर्थ साईवावांची उदी
लावण्यास व पिण्यास दिली. उदी देतांच तिला घोडया वेळ्याने चांगली झोप
लागली पुढे तिची तव्येत चांगली मुघारली.

श्रीसद्गुरु साईयावा प्रसन्न.

एका डॉक्टरांचा श्रीसाईयावाच्यद्वाल अनुभव

पुणे शुक्रवार पे २१-२-२०१५

सा. न. वि. वि. आपण खालील अनुभव आपल्या साईनाथांना मासिकांत प्रसिद्ध कराल अशी आशा घरून लिहीत आहेत.

साईनाथावा ५।६ वर्षांपूर्वी समाधिस्थ झाले असतांना अजूनमुढां ते नास्तिकांनाही कशा रीतीनें आपल्या भजर्नी लावतात त्याचा एक अनुभव माझ्या पाश्चिमात्य शिक्षणामुळे किंवा धर्मासंबंधी स्वाभाविक अनास्थेमुळे किंवा ढोगी साधूंच्या कटु व मतलंबी अनुभवामुळे माझा साधूंच्या योतांडावर विलकूल विश्वास नसे. आणि म्हणूनच मी त्यांची चेष्टा व थऱा करीत असे. माझा जन्म अहमदनगर येथे झाला. माझ्या जन्मासंबंधानें अशी एक गोष्ट सांगण्यांत येत असे की माझ्या मातोश्रीना अपत्यें होत नसत तेव्हां त्यांना कोणी एक महात्म्यांनी मिरवलीच्या पहाडावरील अवलियांच्या दर्शनास जाण्यास सांगितले. आणि या सूचनेवरून त्यांनी त्या साईमहाराजांचे दर्शनही घेतले व त्यांची मनापासून सेवा करण्यास सुखवात केली. कांहीं कालानें त्यांच्या पेठीं मी जन्मास आलों व माझ्यानंतर दुसरींही पुष्कळ भावंडे झालीं. आणि त्यापैकी हल्हीं कांहीं अधिकारावर आहेत, माझी नौकरी पुण्यास असल्याकारणानें मला अहमदनगरास जाण्याचा योग क्वचितच येत असे. ज्या ज्या वेळी मी तेथें जात असें त्या त्या वेळीं त्या पहाडावरील साईमहाराजांच्या दर्शनास जाण्याचा मला अतिशय आग्रह करण्यांत येत असे. पण मी असल्याभोव्सर व फाजील भाविक लोकांच्या माथेफिरूपणाच्या आप्रहाला विनोद या पलिकडे कांहीही महत्त्व दिले नाही. गेल्या खेपेला मी नगरास गेलो असतांना तोच ससेमिरा माझ्यामागें लावण्यांत आला. पण त्यावेळींसुद्धां पा खुळ्या समजुतीला मी कांहीच महत्त्व दिले नाहीं परंतु माझ्या कुटुंबाच्या मनावर त्याचा परिणाम विचित्र तज्जेनें झाला. आणि म्हणूनच पुत्रसंततीच्या लोभाला त्यांनी मोहून दर्शनाचा योग साधला. त्यावेळीं त्यांना गुरुवार करण्यास सांगण्यांत आले. व सूर्योस्त झाल्यावर वाहेर अंगणांत शुद्ध हवेत

त्या अवलियांचे नांवाने पूर्ण जाळून त्यांने सारण करावे व नंगम सोडावा खसा विधि सांगण्यांत आला.

कांही काळ गेल्यावर पुढे माझ्या दुर्दैवाने (म्हणण्यापेक्षां मुळे म्हणणे हल्दी मला विशेष श्रेयस्कर आहे.)मी आजारी पडलो साचारण आजाराला आरंभ तारीख १५ आक्टोबर सन १९२४ इसवीला ज्ञाला पुढे हल्दीच्या पद्धतीला अनुसरून योग्य असे पुष्कळ उपाय केले अमुळे मला वरे न वाटतां उलट आजार वाढतच गेला. इंजेक्शने वर्गेरे पुढे उपाय केले पण कांही फरक न पडतां उलट आजार विकोपाला ज्ञालागला. दुधाशिवाय मला कांहीच घेतां येत नसे आणि कदाचित वेतन्यां अन्नदोषामुळे वांती होत असे. दरम्यान शिरडीच्या साईनाथ महाराजांच्या पृष्ठ अत्यंत भाविक व माझ्या नुसते परिचयाचेच नव्हे पण माझ्या कल्याणावृत्तकट इच्छा बाळगणान्या परम्पूर्ज्य अशा एका गृहस्थानीं (काशिनाथ वंश दुवे) साईनाथ महाराजांची पूजा केल्यास सर्व त्रास नाहींसा होईल व मना सारख्या गोष्ठी होतील असें मला फार आग्रहाने सांगितले. पण माझ्या पूर्वी दाला अनुसरून माझ्यावर त्याचा कांहीच परिणाम ज्ञाला नाही. मनुष्य संकटांत असतां॥ वाच्यालासुद्धा तोड पसरीत असतो. आणि ज्याच्यावर आपले तर्जस म्हणण्यापेक्षां सर्व जीवने अवलंबन असते अशा आर्यसंस्कृतीच्या पवित्र धर्मव अनुरूप माझ्या कुटुंबाने मीही गुरुवार करावेत अशी मला विनंती केली. येवी तेवी मला दुधाशिवाय कांहीच घेववत नसे म्हणून तहजासहजी मला त्या विनंतीप्रमाणे वागतां येत आहे. असें वाटल्यावरून मी त्याला संमती दिली. दुधाशिवाय मला कांही खातां आले असते तर मी असल्या दुष्ख-खुब्या विनंतीला कधीच रुक्कार दिला नसता. एका गुरुवारी माझ्या येद्ये मुंवईहून एक प्रतिष्ठित गृहस्थ आले व त्यांच्या सुधारक मताला मी गुरुवार करतो ही कल्पना कशीशीच वाटली. व बोलतां बोलतां ते असेही बोलले की आमच्या धर्मात देवांचा दुष्काळ पडला म्हणूनच की काय आपण मुसलमानो धर्मांतील अवलियांच्या भक्तीला लागलां जाहांत. माझ्या संशय दोलाविरुद्ध मनाला त्यांचे म्हणणे पटल्यासारखे वाटले. संध्याकाळच्या गाडीने पाहुणे निवून गेले, तरीपण माझ्या मनांतील खळवळ कांही केल्या शांत होईना.

तंत्र रात्री १२ च्या सुगरास मला एक स्वन पडले व त्यात थोळी वर्षीची
गिरण असलेली अशी एक विभूति दिसली. तिच्या कापाढाच्या गंभ थोळेने
बंगालील सर्व कपडे पांढरे शुभ होते. डोम्याला एक पांढरे कडके बंध
हेले होते. त्यांनी मला खालील आश्रयाचा उपदेश केला. “साईनाथ महाराज
आंर दत्तात्रय दोनो एकही है. बहिरंगसे कभी भी मुळना नही अंतरमे
जो एकत्र है उसकूहि देखना आंर पैछानना.”

हा उपदेश एकसारखा माझ्या कानांत घुगत होता. सकाळी उश्नवानंतर
मी या बाबतीत त्या पूज्य व्यक्तीचा (काशीनाथपंताचा) सल्ला वेतला व
त्यांनी मला पूजा करण्यासंबंधी आग्रह केला. त्याचे दुसरे दिवशीं वावांची
पूजा केली पूजेपर्यंत मला दुधाशिवाय कांहीही खातां येत नसे. प्रसाद
कांहीही व कसलाही असला तरो मुकाट्यानें खावा असे ऐकल्यावरून
पूजेनंतर मला अपथ्य होण्यासारखा प्रसादांत पदार्थ अस्तांनासुद्धां मी
त्याचा स्वाहा केला. आश्वर्याची गोष्ट ही की, मला त्यापासून कांहीही अपाय
न होतां उलट वरें वाटले, व दुसऱ्या दिवसापासून औषधी वंद केले.
इतकेंच नव्हे तर थोडेंयोडें अन्नही घेण्यास सुरवात केली. औषधावांचून मला
वरें वाटणार नाही असा डॉक्टरांचा अभिप्राय असतांनाही माझ्या साईनाथ
महाराजांच्या ठिकाणी जडलेला एकनिष्ठ भावनेने मला उल्कुष्ट गुण
आला, व त्यांच्याच मेहरनजरेने हळी मी उत्तम आरोग्य मोगीत आहे.

“ जया मनी जैसा भाव तया तैसा अनुभव ” दुसऱ्या एका प्रसंगी
माझ्या हाताखालील कांहीं लोकांना माझा चोख स्वभाव व थोडीशी कडक
शिस्त न आवडून त्या स्वार्थीं मंडळीनी गुप्त कट करून माझ्या वरिष्ठ अधि-
काऱ्याचे मन कलुपित करण्याची शिकस्त केली. त्यांत माझ्यावरही मोठेंच
किटाळ आले होते व प्रसंगविशेषी मला नौकरी करण्यांत पुष्कळच त्रास
शाळा असता, पण मुख्य अधिकाऱ्यांच्या तपासणीच्यावेळी मला त्यांच्या
ठिकाणी प्रत्यक्ष महाराजांच दिसले व तपासणीत माझें कसलेही नुकसान न
होता उलट त्या लोकांची नाचककी शाळी. हा सर्व प्रताप माझ्या साईनाथ
महाराजांच्या ठिकाणी जडलेल्या अढळ निष्ठेचाच होय असे मला वाटते.

आणखी एका प्रसंगी मी डिस्ट्रिक्टमध्यें फिरत असताना ठिकाणी कांहीं अडचणीमुळे मला माझ्या नौकरासह मुक्काप करणे पडले. दुसरे दिवशी उठून बन्याच अंतरावर असलेल्या एका टाळेला मला जावयाचे होते. परंतु आधले दिवशी रात्री निजताना असे जळे शजारच्या एका गांवी मोठी यात्रा आहे तेव्हां गाडी मिळणे शक्य परंतु रात्री निजताना मी माझ्या मनाशीं असा संकल्प करून निजतो माझा भाव जर साईनाथ महाराजांच्या ठिकाणी दृढ असेल तर माझ्या अद्यत्रा कार्यात कसलीही विधे उपस्थित न होता सकाळी मी ठरलेल्या व ठरल्या ठिकाणी नित्रास जाईन. खरोखरच तसा चमत्कार झाला, तसेच तसा एक गाडीवाला अचूक आमच्या उतरेल्या घरासमोर आला व त्यांनी होऊन आम्हांस उठविले व ठरलेल्या ठिकाणी सुरक्षित नेले.

आणखी एका प्रसंगी घरामध्ये माझ्या मुलीला खोकला अतिशय झाले पुष्कळ उपाय केले परंतु कांहीच उपयोग झाला नाही. नंतर शेवटची इमे गर्भाची मात्रा म्हणून साईनाथ महाराजांची उदी औषध म्हणून तीन दिन देण्यांत आली आणि आश्रय हें की गुलगी साफ करी झाली.

अवतारी विभूतीच्या लीला वर्णन करणे किंवा गुणानुवाद यांने माझ्यासारख्या क्षुद्र मनुष्याच्या शक्तीवाहेरचे आहे. त्यांची कृपा झाल्यात ते काय करूं शकणार नाहीत.

“मूकं करोति वाचालं पंगुं लंघयते गिरिम् ।

यत्कृपा तमहं वन्दे परमानन्द माधवम् ।

म्हणून एकेवेळी असा पुरा नास्तिक असणारा जो मी जो कृतव्याही प्रसंगी कोणाही विभूतीला महत्व देत नसे, इतकेच नव्हे तर शक्य निद्राच्या रीतीने जो उलट त्यांचा उपहास करीत असे तो मी आता श्रीसाईदत्तांच्या कृपाप्रसादाने पूर्ण भाविक बनले आहें. तेव्हां कोणीही गृहस्थाने लापल्या विदूतेच्या घरेवीत निदान अनुभवाशिवाय कोणाचा उपहास तरी काहं नवे अशी सर्वांच्या चरणी लीन असणाऱ्या या दासाची अत्यंत नम्र व कृक्षी छीची प्रार्थना आहे.

बाबांचा एक दासानुदर्श.

26-2-12.

SaiBaba told a story about his brother having mis-behaved once and being outcasted in consequence Sayin Baba looked after him and eventually had him re-admitted to the caste

27-2-12.

When I went to the Musjid about 11 a.m. Sayin Baba said that he walked through a field in which there were very big parrots. The parrots were scared away by his presence and he stood long admiring their sizes and colour.

28-2-12.

I attended the Kakad Arti and was on my return praying when Dhondobaba arrived from Poona. He returned recently from Burma and I sat talking with him about the health of my friend Tilak and the state of his mind. It is as good as it can be under the circumstances. He wishes me to return to my practice at the bar but that depends upon what Sayin Sahib orders. We held our Panchadashi class and Mr. Balasahib Bhate attended it. We saw Sayin Sahib go out and later on I went to the Musjid after he returned. He asked me if Jivamuni would pay. I could not make out what Jivamuni meant, but replied that Jivamuni would if ordered. He said Jivamuni would not. He gave me a lot of fruits and sweets.

29-2-12.

I prayed in the morning and held our Panchadashi class. While we were at it Sayin Baba passed through and we saw him near Sathe's wada. He appeared very much tired. I saw him again after he returned and he appeared to be in a very pleased mood. He said that Balasahib Bhate was a "Khatri", that his wife was a "Sali" i.e., weaver, and that his son Babu was also a Sali. Sayin Sahib said further that Wasudeo Kaka was a Rajput in his former birth and bore the name of

Jaising that he was fond of meat and that Sayin Sahib and others used to make him very angry by asking him if he wanted the head of a goat ; that this Jaising had three sons who served in the army and a daughter who turned out bad became the *keep of a Barwar*, bore three children by him and died there. The midday Arti passed off as usual except that Waman Tatya who came after it and wished to worship got a good harvest of hard words. After the midday meal I lay down for a while and then we continued our Panchadashi class till evening when we went to see Sayin Sahib at his stroll. After the wada Arti I went with Musjid to attend the procession to Chavadi and the Shej Arti there. Sayin Sahib exhibited an angry mood, abused those that had got on to the roof of the Musjid for lighting lamps and at the time when the procession started he threw his stick at Mrs. Tai Jog the wife of Bapusahib. At the Chawadi I thought he would beat Bapusahib Jog for he approached the latter, held his hands and demanded why Arti was done, but after a while he beat Bala Simpi with his stick and later on Trimbakrao whom he calls Maruti. Bala Simpi ran away but Trimbakrao received the blow standing and prostrating before Sayin Maharaj. I think he received a full measure of favour and got ahead by at least a stage. Sayin Sahib was talking loudly when we returned. I sat talking with Balasahib Bhate. Bhishma read Bhagvat and Dasa Bodha.

1-3-12.

I went to Musjid about 11 a.m. and Sayin Baba seemed to be in a very good mood, but looked very much tired. Trimbak Rao came very much near to abusing Fakir Baba for what appeared to me to be a very trifling matter. The mid-day Arti passed off as usual. Sayin Baba remembered Mr. Dixit, Nanasahib Chandorkar and Sathe.

3-3-12.

I attended the Kakad Arti and Sayin Baba looked pleased and passed into the Musjid without any hard words. Abdulla in trying to remove a hanging lamp by accident left it so as to drop to the ground and get shattered. I thought this might anger Sayin Baba but it did not. He took no notice of it. We held our Panchadashi class and sat in my room as it was very windy in the verandah. We saw Sayin Baba go out and again after he returned. He said that in a former birth I was with him for two or three years and went into royal service though there was enough at home to live in comfort, wished to learn further particulars but Sayin Sahib would not communicate them.

4-3-12.

My wife was late in going to worship Sai Sahib but he very kindly desisted from his meal and let her worship him.

6-3-12.

We finished the Kutastha Deep and began the Dnyanā Deepa. After the class I went to the Musjid as usual and Sayin Baba happened to be in a very good mood, so I sat serving him. He said he felt as if tied at the waist, chest and near the neck, that he thought Nagavely leaves were put on his eyes and on opening them to find out what the matter was, he was surprised to see some thing which he could not understand. He caught a leg of it and then it lay down. He tried to light his fire but the fuel being not quite dry would not ignite. He thought he saw four dead bodies removed and could not understand whose they were. Sayin Sahib kept on speaking in the same strain saying that his left upper and lower jaws were very painful and that he could not even drink water.

7-3-12

I attended the Kakad Arti. Sayin Maharaj was in a very pleased mood and danced as he left the Chawadi and went towards the Musjid.

8-3-12

In the morning Bhishma and Bandu got up early and had a musical prayer. It was very helpful, I prayed and then had our Panchadashi class. We saw Sayin Maharaj go off and later on I went to the Musjid. Sayin Maharaj very kindly called me by name and as soon as I sat down he commenced a tale of his having had four brothers. He said he was very young but very intelligent. He used to play at his house which was very big and also at the Ashub Khana which was close by. Near it used to sit a very old man who would not go either into the Musjid or the Ashub Khana saying that the place where he lay was his. His people did not wish it but Sayin Baba used to go to the Ashubkhana also and approved of the programme carried out there. The old man turned out to be his mother's father and Sayin Baba always carried to him a bread and something to eat it with. The old man was a leper but his fingers and toes daily grew worse until at last he refused food and died. Sayin Baba played near him, did not suspect that death was so near and talked about it to his mother who went to see her father. When Sayin Baba went he found the old man gone and his body converted into rice. Nobody would take charge of the clothes of the old man. Later on the rice disappeared and the old man was born again but associated with mangs. Sayin Baba gave him food and then the old man was born a third time as a son of Kondaji. The boy played with Sayin Baba and died a few months ago. At the midday Arti Sayin Baba approached me

and touched my left arm and held his hand waist high just as we do to indicate a young man, with the other hand he made a sign as we do to indicate a man passing away. He made a sign with his eyes. I did not understand the whole and puzzled over it all day.

9-3-12.

In the morning I attended the Kakad Arti. Sayin Sahib appeared to be in a very good mood. He blessed as usual by saying that God was higher than all. Then he passed away into the Musjid. I returned, prayed, and was making ready for the Panchadashi class when Dhanjisha arrived from Bombay. He brought very good fruit for Sayin Sahib. We sat talking saw Sayin Sahib as he went out, we held our class but did not make much progress, I went to Musjid as usual. Sayin Sahib told the history of two sparrows that were sitting in the nicha in the southern side of the "Nimbar." He said the sparrows built their nest there and used to sit as they were sitting at the moment. Death overtook them It came in the form of a serpent, which crawled round the Nimbar and swallowed them up. The sparrows are born again now and have built their nest again exactly where it was before and are sitting once more as they used to do. He said he never touched them not even spoke to them. He accepted Dhanjisha's Puja and allowed the garland to remain on him much longer than he ever does. He liked the flowers and ate a few grapes. Dhanjisha is of course staying with me. After meals I lay down for a while and then we held our class or rather continued it. We enjoyed the portion very much. At sunset we went and saw Sayin Maharaj at his stroll. He was in a pleased mood but said that he did not care for buntings etc., etc., but he wanted men. At night Bhishma read Swanubhawa Dinkar and Dasa Bodha. Balasahib Bhaté also came. There was also Bhajan.

10-3-12.

We saw Sayin Baba go out and I went to the Musjid on his return. He addressed me by name and said that his father was very rich, had money buried in all imaginable places. Once he

had a little difference with his father when he was very young and went away to a place. It was a broad and thick cactus hedge and he found a large treasure underground there. Sayin Sahib sat in it and became converted into a big cobra. He sat on for some time and then felt inclined to go away. So he moved away to a neighbouring village and on the way regained his human form. Then he went to a lane where they killed men. He wandered there but was left unhurt. Then he went about begging and brought all the treasure trove in. The midday Arti passed off as usual and when I was returning he said "Look here; be careful, some guests will come; do not admit them" all which meant that I shall have some disturbing influences and I shall withdraw them. After the midday meal I lay down for a while and then got a letter from Anna Sahib Mutalik saying that Uma has become a lady. There is the religious and the social ceremony to be performed which means expence. Narayan Dhamankar writes me from Amraoti to say that they are all very hard pressed for money on all sides, so I understand the necessity of the warning given by Sayin sahib,

श्रीसार्वेश्वरा गांधींतं भिक्षेकरितां रोज सकाळीं निघत असत
त्यावेळचा त्यांचा फोटो.

रामनवमीचा उत्सव.

दरवर्षप्रमाणे यंदाचा शिरडी येथील रामजयंतीचा उत्सव मोठगा धाटानें झाला. उत्सवाकरितां निरनिराळ्या ठिकाणीची मंडळी शिरडीमध्ये आली होती. महाराजांनी देह ठेवल्यानंतर शिरडी संस्थानची व तदंगभूत उत्सवाची जी व्यवस्था करण्यांत आली त्यांत हा उत्सव ह. भ. प. दास गणुमहाराज व रा. तात्या गणपत कोते पाटील या महाराजाच्या भक्तद्वयाकडे सौपविष्ण्यांत आला. त्या प्रमाणे या दोघांनी आजपर्यंत हा उत्सव मोठया उत्साहानें च लविला आहे. या उत्सवाला दोन अंगे आहेत. एक रामजयंतीचा उत्सव व दुसरा 'उरुस' व त्याप्रीत्यर्थ होणारे कुस्त्यांचे आखाडे वगैरे. हे दोन प्रकारचे उत्सव कसे सुरु झाले ती हकीकत प्रसंगानुसार थोडी बहुत श्रीसाईलोलेंत आलेली आहे. परंतु सोईकरितां तीच सुसंगत रीतीनें आम्ही पुढे मांडीत आहोत.

या उत्सवाची मूळ सुरवात म्हूणजे 'उरुस' उर्फ जत्रा. या उरुसाची कल्पना सन १८९७ साली गोपाळाव गुंड नांवाचे महाराजांचे एक भक्त होते त्यांच मनांत प्रथम आली. गोपाळाव गुंड हे कोफरमांवचे मुळकी सर्कळ-इन्स्पेक्टर होते. यांना तीन कुटुंबां असून मुलगा नव्हना. महाराजांचे चरणावर यांचे मन जडलें व महाराजांचे आशिर्वादानें त्यांना मुलगा झाला. त्या आनंदांत ही त्यांना उरुसाची कल्पना सुचली. ही कल्पना त्यांनी तात्या पाटील, दादा कोते पाटील, माधवराय देशपांडे वगैरे प्रमुख गांवकरी मंडळी पुढे मांडली. सर्वांना ती पसंत पडून मंडळीनी जमवाजमव करण्याचे मनावर घेतलें. परंतु त्यां वेळी तेथे असलेल्या शिरडीच्या कुळकण्यांनी तिला विरोध केला. उरुस भरविल्यास रोगराई होण्याचा संभव आहे अशा तन्हेनें त्यानें कलेक्टरकडे 'रिपोर्ट' केला व त्यावरून कलेक्टर साहेबांनी परवानगी देण्याचे नाकारिले. मंडळी नाउमेद झाली परंतु उरुस भरविष्ण्यासंबंधी महाराजांचा पूर्ण आशिर्वाद होता. तेव्हां मंडळीनी परवानगी मिळविष्ण्याची फिरून खटपट चालविल.

व शेवटी पहिला हुक्म रद करतून मंडळीनी कलेतदरकडून हुक्म नर विलो व उसाकरिता महाराजाचे आज्ञेने रामनवमीचा दिवस नवर्ती वर्षातील सर्व दिवस सोडून रामनवमीच मुकर करण्यात महाराजांचा अन्हे हेतू होता हे पुढे कळून आले. याच उसाला पुढे काळांतराने गमनाऱ्या उसवाचे स्वरूप देऊन दोन्ही उसव एकाच दिवशी हिंदू व मुसलमाया दोघांचे हातून एकत्रपणे सलोख्याने महाराजांना करतून व्यावयाचे करणे

उसाची परवानगी मिळविली खारी परंतु तो पार पाढण्यात अन्ही ही तशाच होत्या. एकतर शिरडीगांव, नगर जिल्ह्याचा चैत्रांती उन्हाळा, गावांत पाण्याचा दुष्काळ, दोन मुख्य विहिरी त्यांपैकी एकत्र आढतच असे, व दुसरीचे पाणी खारें. याच खान्या पाण्याचे विहीरींत महाराजांनी एकदां फुले टाकून तिचे पाणी गोड केले. त्यावैदी महाराजांन उद्धार काढले होते कीं शिरडींत पुढे पाणी पुष्कळ होईल व पाण्याचे पाठ वाहतील. ही महाराजांची वाणी पुढे खरी जाहली. गोदावरीचा कालवा झाल्यापासून पाण्याचे पाठ वाहू लागले व या विहीरीन ७५।१०० हात दोर लागत असे तेथे आतां १०।१२ हातावर पाणी मिळते. हे सर्व अलीकडे झाले परंतु उसाचे सुरवातीचेवेळी पाण्याचा दुष्काळ वराच जाणवत असे. उसांत मुख्य मेहेनत तात्या पाठलांचीच असे. त्यांनी एका लांबव्या विहीरीला मोटा लावून पाण्याची सोय केली. उस किंवा जत्रा म्हणजे दुकानें पाहिजेत, येणाऱ्या लोकांचे करमणुकी करितां तमाशे कुस्त्या वर्गे खेळ पाहिजेत. तीही व्यवस्था गांधोगांव मनुष्ये पाठवून मंडळीनी केली. मिरवणूक पाहिजे. त्याची ही व्यवस्था झाली. गोपाळराव गुंडाचे एक समदुखी स्नेही दामुअण्णा कासार म्हणून नगरचे एक घायापारी आहेत. यांनाही तीन कुंटुवें असून मुलगा नव्हता. महाराजांचे आशिर्वादाने दामुशेटला मुलगा झाला. गोपाळराव गुंडानी दामुशेटला पूर्ण दिवशी महाराज बसत असत त्या मशीदीवर निशाण चढविण्यास

सांगितले व दामुशेटनीं तें कवूल केले. रा. प्रांकर खुनाच देशपांडे उर्मा
नानासाहेव निमोणकर * हे महाराजांचे एक निस्सीम भक्त होते, निशाणाची
कल्पना गोपाळराव गुंडानी त्यांना सांगितली व नानासाहेचाना नी पसंत
पडून त्यांनी जरीचे निशाण चढविण्याचे पत्करिले. याप्रमाणे ही दोन निशाणे
एक जरीचे नाना सहेव निमोणकरांचे व दुसरे साथे दामुशेटने अशी
दोन निशाणे गांवांतून मिरवीत आणून मशीदीवर दोहीकडे दोन चढवि-
ण्याचा प्रघात पडला व तो अव्याहत अद्यापपर्यंत चालू आहे. नानासाहेव
वारल्यानंतर त्यांचे चिरंजीवानीं निशाण पाठविण्याचे कायम ठेविले,
दामुशेट स्वतः येऊन निशाण चढवीत असतात. याशिवाय उहत्तानिमित्य
आणखी एक मिरवणूक सुरु झाली. ती 'संदल'. अमीर शक्कर दलाल
म्हणून कोन्हाळप्याचा एक मुसलमान महाराजांचा भक्त होता. 'संदलोची
कल्पना त्यांची. त्यांनी संदलीबदल महाराजांचीं परवानगी मिळविली व
'संदल' करण्याचे आपले अंगावर घेतले. 'संदलम्हणजे मुसलमानी
रिवाजाप्रमाणे उगाळलेले चंदन, चंदनाचा भुस्सा थाळ्यांत घालून तें थाळे
पुढे ऊद जाळीत गावांतून मिरवोत न्यावयाचे. व शेवटी मिरवणूक मशीदीत
आणून ताटांतील उगाळलेल्या चंदनाचे पंजे सर्व मशीदभर भिंतीवर हाताने
उडवावयाचे. या करितां लागणारे सर्व साहित्य म्हणजे ताचे, वेडवाजा
क्रिट्सनचे व ग्यासचे दिवे, दारुकाम हें सर्व अमीर शक्कर बापल्शा
खर्चानें आणीत असे. अमीर शक्कर तीन वषांपूर्वी वारला व बातां ही
संदल मिरविण्याचे काम त्याच्या बायकोने सुरु केले आहे. वहुतेक प्रसिद्ध
पीरांचे ठिकाणी ही संदल विविक्षित दिवशी काढण्याचा रिवाज आहे. परंतु
पीरांचे ह्यातीत (महाराजांना मुसलमान लोक 'पीर' म्हणत असत)
संदल फार मोठ्या भाग्यवान पीराशिवाय निवत न ही असे अमीर शक्कर
मोठ्या अभिमानाने सांगत असे याप्रमाणे एकाच दिवशी हिंदूंची निशाणाची
मिरवणूक व मुसलमानांची संदल अशा दोन मिरवणूकी निघण्याचा परिपाठ

* यांवें चरित्र लक्षकर्त्त श्रीसाईलीलेत येईल.

एडला व दोन्हीं जातीत कांहीं तंत्र निसाद न होता या दोन्हीं निसाद अचाप चालू आहेत. दोन्हीं वेळीं हिंदू व मुसलमान प्रकटिक्यांने त्यांना घेतात. इतका सरंजाम जमल्यावर यग याणसांना कव तोटा. आजूवाचूप गांवचे शेकडो (पुढे हजारो झाले) लोक येऊन उन्हन साजरा करू लागेत.

प्रतिवर्षी उरुसाचा दिवस हा महाराजांचे मळांना फार महाचार वाटे व त्यांना सबड असेल ते बहुतेक उरुसाकरिता शिरडीस नेवढे येत असत. त्यांना विशेषेकरून राधाकृष्ण आई कडील मंडळी तर हळ्यावयाची. उरुताची वाल्य व्यवस्था जशी तात्या पाढले पहात असत तर सर्व अंतर्भूवस्था राधाकृष्ण आईकडे असे. या दिवसांत राधाकृष्ण आईकडे कोठी म्हणजे एखाच्या मोठ्या लग्नघराप्रमाणे किंवा बङ्गशाळेप्रमाणे गजव जलेली असे. उत्सवास लागणारी उपकरणे त्यांचेकडे तयार होत असत. कोणी लहान लहान निशाणे तयार करण्यांत दंग, तर कोणी कागदाची झुळे कातरण्यांत दंग. कोणाकडे चांदीचे सिंब्हासंन छत्र चामरे स्वच्छ करण्याचे काम तर कोणाकडे उरुसाप्रीत्यर्थ होणाऱ्या नोठ्या -स्वयंपाकाचा शिखा साफसूफ करण्याचे काम. मिळून राधाकृष्ण आईकडे सर्व मंडळी कांहीनाकांही कामांत गुंतलेली असावयाची. त्यांना स्वतःला किंवा त्यांना मंडळीना या दोन तीन दिवसांत दिवसा किंवा रात्री द्विलक्षण विश्रांती निऴलने से. अविश्रांत श्रम म्हणतात ते या मंडळीना शब्दात्रः होत असत. रामन व मीर्या पूर्वीची रात्र किंवा त्याच्या आधोची रात्र जी नहाराजांचा चावडीत निजण्याची असेल त्या रात्री महाराजांची मशीद राधाकृष्ण आई धुववून व रंगवून काढीत असत. महाराज चावडीत निजण्यास गेले कीं राधाकृष्ण आई आपल्या सर्व सेनेसह मशीदीच्या पुढे हजर होत असत. प्रथम मशीदीतील सर्व महाराजांचे सामान व्यवस्थेशीर खाली काढावें लागत असे. धुनीतील अनी खाली आणून जतन करावा लागत असे. हें ज्ञात्यानंतर मशीद धुण्याचे काम सुरु होई. मशीदीत सतत धुनी राहत असल्यामुळे सर्व भिंती व लांकुडकाम साहजिक्याच धुरकटून जात असे हा धुरकटपणा काढ्याच्या गुंड्यांनी व सावणाचे

पाण्यानें घासून घासून काढावा लागत असे. १०।१५ मंडळी हें काम करीन असत तर दुसरी तितकीच मंडळी २००।३०० हाताच्या अंतरावर अमनेच्या विहीरीच्या घागरीच्या घागरी आणून पाण्याचा पुरवठा करीत असे. ही काम करणारी सर्व मंडळी उहासाकरितां आलेली वरिष्ठ वर्गातील असत व स्थांत किंत्येक मोठाळी हुदेदार माणसेंही असत. महाराजांची सेवा आपण करीत आहोत ह्या उच्च भवनेत खरोखर हातानें होत असलेले मजूर वर्गांचे काम आपण करीत आहोत ही कल्पनाही मनांत येत नसे.

याप्रमाणे मशीद धुवून झाल्यानंतर ती सर्व पुसून काढावी लागत असे कारण लगेच तिला रंगवावयाची असे. नंतर रंग दिला जात असे. हें सर्व काम झाल्यावर पुन्हा महाराजांचे सर्व सामान जसेंच्या तसें जेथल्या तेव्हे ठेवून, ठिकाणी धुनी प्रज्वलीत करून मंडळी आपलें काम संपवीत असत. इतके सर्व होईपर्यंत पहाटेचे ४ वाजत असत. दुसरे दिवशी सकाळी, एका रात्रीत जशी कांही यक्षिणीची कांडीं फिरून एकदम सर्व वदलावें तसें मशीदीचे वाश स्वरूप दिसत असे. हें सर्व काम महाराज रात्री मशीदीत नसतील तेव्हांच होत असे. परंतु एक वर्षी मात्र त्यांत खंड पडला. रामनवमीचे आधीचे रात्री महाराजांची मशीदीत वस्तीची पाळी होती. पूर्वरात्री मशीद कांही अपरिहार्य कारणामुळे धुतली गेली नाही. उरुसाळा शिरस्याप्रमाणे मशीद धुतली जावी ही सर्व भक्त मंडळीची उळकट इच्छा, रात्र मिळ्यासारखी नाही. तेव्हां दिवसा काम करण्याची महाराजांची परवानगी मागावी असें ठरले. त्याप्रमाणे परवानगी विचारता नाहो करीत महाराजांनी परवानगी दिली. व महाराज स्वतः खालीं मंडपांत येऊन वसले. मग मंडळीच्या हुरुपाला काय विचारता कर्यानि कामाला लागणारी मंडळीसुद्धांया प्रेमाच्या मजूर वर्गांत सामील झाली व धुण्याचे, रंगविण्याचे काम संव्याकाळापूर्वी पूर्ण झाले. महाराजही मधून मधून मंडळीची थऱ्या करून प्रोत्साहन देत होते. जरी महाराजांनी परवानगी दिली होती तरी महाराज केबङ्हां नारसिंह अंवतार धरतील व सर्वांना हुसकून लावतील ही भिती कांहीच्या पोटांत प्रथम होतीच. परंतु त्यांच्याचकडून मिळत गेलेल्या प्रोत्साहनानें ती फोल ठरली.

रागनवमीच्या पूर्वी रात्री मशीदीत हे काम चालू असे, तर निक राधाकृष्ण आईच्या घरांत दुसरेही काम चालू असे. महाराजांना त्यांना फार प्रिय असे. म्हणून एखादा समाराधनेप्रमाणे राधाकृष्ण आईच्या नंग मोठा स्वयंपाक होत असे. स्वयंपाकी मंडळी भाडेकरी नसून महाराजांना भक्त बळुव वनत असत. कोणी मालगुजार अखंड नामस्मरण करी एकीकडे ५।१० पायलीच्या वुंदी रात्रभर पाडीत असे. तर दुसरीकडे एखादा वकील मोठ्या कढईभर शिरा वनवीत असे. तिसरीकडे दोन तीऱ्या मंडळी ४।५ तपेळी साखरभाताची उतरीत असत. एके ठिकाणी ५।५ मंडळी (वायका व पुरुष) वुंदीचे लाडू बळीत असत. याशिवाय सकाळी खात भाजी पोळ्या वरण ह्या जिनसा मोठ्या प्रमाणावर होत असत. निराक्षर उत्सवाचे दिवशी दोन प्रहरी मशीदीपुढे मांडवांत फकीर व इतर गरीब माणसांच्या पंक्ती महाराजांसमोर उठत असत व हे सर्व अन्न त्यांना वाढवून जात असे. १९१२ सालपर्यंत उत्सवाचे स्वरूप हलके हलके वाढत इतके व्यापक झाले.

१९१२ साली उत्सवाचे स्वरूप पालटून त्यातून रामजयंतीचा उत्सव सुरु झाला. यावेळी शिरडीस दादासाहेब खापडे सहकुटुंब वरेच महिने राहिले होते. त्यांचेवरोवर एक ह. भ. प. कृष्णराव जोगे. श्वर भीष्म (श्रीसाईंनाथ सगुणोपासनेचे कर्ते) नांवाचे गृहस्थ होते. त्यांची वैठक दीक्षितांचे वाड्यांत पुढच्या पडवीत असे. या साली शिरस्या प्रमाणे महाराजांचे एक भक्त लक्ष्मणराव (भीष्म हे यांना याच नांवानें हाका मारीत असत म्हणून आम्ही त्याच नांवानें त्यांचा उल्लेख केला आहे) उत्सवाकरितां आदले दिवशी सकाढी आले व नेहमी प्रमाणे दीक्षितांच्या माडीवर उतरले. वेळेवर पूजासाहित्य घेऊन मशीदीत जाण्याकरितां ते खाली आले. भीष्मवोवा पडवीत वसलेच होते. त्यांनी लक्ष्मणरावाला हांक मारली व म्हणून लागले की, आपल्या मनांत एक सुंदर कल्पना आली आहे व जर तुम्ही मदत कराल तर ती पार पडेल. लक्ष्मणरावानी होकार भरल्यावर ते

सांगू लागले की, हा शिरडीतील उरुस रामनवमीलाच मात्रो सेन्हां यांत कांहीं तरी परमेश्वरी योजना आहे. रामजयंतीचा उभाव हा हिंदूना फार प्रिय व येथे उरुसही रामनवमीलाच असतो तेज्हां आपण या संवीचा कायदा घेऊन रामजन्म सुरु करावा. लक्ष्मणरावांना ती कल्याना पटली व महाराजांची आज्ञा मागावी व ती मिठाल्यास रामजन्म अवश्य करावा असें त्यांनी सांगितले, मात्र एक प्रश्न असा पडला कीं, जन्मोऽसवाला कीर्तन अवश्य आहे. या खेडेगावांत किंवा आसपास इतक्या धोड्या अवधींत कीर्तनकार हरिदास मिळणार नाही. परंतु भीष्मांना सदीच्छेनेच ही स्फृति झालेली तेज्हां यामुळे धोडेच अडणार त्यांनी लगेच सांगितले कीं, आपले रामजन्माचे आल्यान तयार आहे. आपण कीर्तन करू व तुम्ही पेटी वाजवा. भजनी मेळ्याचा पखवाज वाजविणारा होताच. याप्रमाणेच सर्व तयारी झाली व महाराजांची परवानगी घेण्याचे ठरले. सुंठबडा राधाकृष्णआईकडून तयार करवून घेण्याचे ठरले. अशा कामांत राधाकृष्ण आईचे पूर्ण पाठबळ मिळेल ही लक्ष्मणरावांची खात्री होती. लगेच लक्ष्मणराव व भीष्मबोवा महाराजांची परवानगी विचारणा करितां मशीदींत गेले. लक्ष्मणरावाचा स्वानुभवावरून असा दृढ विश्वास असे कीं, महाराज सर्व ब्यापी आहेत व आपण कोठे काय करतो हेत्यांना सर्व कळते. त्यामुळे आपण शिरडीहून गेल्यापासून पुन्हा शिरडीस येईपर्यंतच्या काळांत आपल्या हातून घडलेल्या सत्कृत्याबदल महाराजांकडून उत्तेजन व दुसऱ्या बदल निषेधपर कांहींतरी उद्गार प्रथम भेटींत निघणार अशी खात्री असे. म्हणून नेहमींच प्रथम भेटींत कांहीं काळ त्यांची चित्तवृत्ति यावरलेली राहत असे. लक्ष्मणराव महाराजांचे पायापाशी जाऊन बसले व भीष्मबोवा त्यांचे मार्ग बसले. दर्शन घेतल्यावर महाराजांनी लक्ष्मणरावला श्रिनारले “ वाड्यांत काय चालले होतें. परंतु लक्ष्मणराव बावरलेले असल्यामुळे त्यांना उत्तर सुचेना. ते आल्यापासून याड्यात पुष्कळ गोष्टी झाल्या होत्या. महाराजांनी लगेच भीष्मबोवांना विचारले “ कां बुवा काय म्हणै आहे ?? ” त्यावरोवर लक्ष्मणरावाला महाराजांच्या प्रश्नाचा रोख समजला व

त्यांनी रामजन्माच्या उत्सवासंबंधी झालेला विचार मांगून महाराजांनी त्यांनी वानगी सांगितली; महाराजांनी परवानगी दिली. स्थानुके सर्वांना फार आवडा झाला. लक्ष्मणराजांनी ती हकीकत राधाकृष्ण आईला नांगितली. त्यांनी फार आवंद झाला. आवीच त्या वाई उत्सवप्रिय व्याति उत्सवाच्या उत्सवात राधाजन्माचा उत्सव मग त्यांच्या आनंदाला काय विचारता? त्यांच्या दैवताचा पाळणा होता तो दावयाचा त्यांनी कवूल केला. याप्रमाणे सर्व जुळवाजुळव पूर्ण झाली.

रामजन्माचा दिवस उजाडला. मंडप सुशोभित करण्याचे काम सुरु झाले. केळ्यांचे खुंट, पताका, तोरणे लागली. महाराज लेंडीवर गेले तेअच्या त्यांच्या वैठकीच्या जागेसमोरच पाळणा वांधला. नहाराज मशीदीत पसत आले. निःयनियमाप्रमाणे भक्त मंडळीच्या पूजा सुरु झाल्या. आर्धीच उत्साची गर्दी त्यांत प्रथमच रामजन्म होणार म्हणून उभामंडपांत फार दाढी झाली. महापूजा व आरती रामजन्मानंतर करावयाचे निश्चित झालें. ११ वाजतां भीष्मबोवा महाराजांसमोर कीर्तनाला उभे राहिले. लक्ष्मणराव महाराजांचे दर्शन करून वाजाची पेटी वाजविण्यास वसले. कीर्तन सुरु होणार तो महाराजांनी मनुष्य पाठवून लक्ष्मणरावाला वर मशीदीत बोलाविले. पांच मिनीटापूर्वीच दर्शन घेऊन आलों व लगेंच पुन्हां बोलावले म्हणून लक्ष्मणरावांचे पोटांत धस्त झालें. जन्मोत्सवाला अडचण येते की काय अशो सर्वांना भिती वाटली. बोलवण्याप्रमाणे ते महाराजा जवळ गेले. महाराजांनी विचारिले हें काय चालले आहे व पाळणा कशाला वांधला? रामजन्माकरितां पाळणा वांधला व आतां कीर्तन सुरु होत आहे असें लक्ष्मणरावांनी सांगितले. महाराजांनी निंबोरावरून एक हार घेतला (भक्तांनी गळ्यांत घातलेले हार काढन महाराज निंबोरावर ठेवीत असत) व तो लक्ष्मणरावांच्या गळ्यांत घातला व दुसरा हार त्यांचे जवळ देऊन बुवांचे गळ्यांत घालविण्यास सांगितला. कीर्तन सुरुं होऊन रामजन्म होईपर्यंत सर्व निर्विन्प पर पढले. राजा रामचंद्राच्या नांवाचा जयजयकार करून मंडळीनी गुलाल

उधळला. सर्व वातवरण गुलाबी झाले, भालदार चोपदार लकडार लागले,
ताशे, घांजत्री, वेंडवाजा वगैरे वायें वाजू लागली. सर्व आनंदी आनंद झाडा.

सभामंडपांत अशा तन्हेचा गजर चालू असतां तेवढया गोगाटांहा
महाराजांचा सिंहनाद ऐकूं आला. मशिदीतील मंडळी भराभर खाली दत्तरुं
लागली व मशीद मोकळी झाली. लगेच महाराज 'नरसिंह रूप' धरून
मशिदीच्या पायऱ्यांजबळ खांवाशी येऊन उभे राहिलेले दिसले व मोठमोठ्यानें
शिव्या देऊं लागले. कारण काय झाले तर एका अधिकप्रसंगी भक्तानें
महाराजांच्या अंगावर गुलाल टाकला व तो त्यांच्या डोळ्यांत गेला. महारा-
जांचे तें रूप पाहून महाराजांच्या लीला माहीत नसलेली सर्व मंडळी सभा-
मंडप सोडून वाहेर पळाली. सर्व गोंगाट बंद होऊन नुसऱ्या महाराजांच्या
शिव्या ऐकूं येऊं लागल्या. निर्दीवलेल्या भक्तमंडळीनां हा प्रकार नवा नव्हता,
श्रीरामचंद्र जन्मास आले तेव्हां अहंरात्रणाचा व दुवृत्ति राक्षसांचा नाश
करण्याकरितां महाराजांनी आपले सौम्य स्वरूप बदलणे हें साहजिकच होतें.
शिवाय हा नेहमीचाच अनुभव होता की शिरडीस कांहीं नवा उपक्रम सुरु
केला म्हणजे महाराजांनी सुरवातीला नरसिंहरूप ध्यावयाचे, जबळ सांपड-
लेल्या एखादे दुसऱ्या भक्तांडा प्रसाद ध्यावयाचा व सर्वांना शिव्या ध्यावयाच्या-
प्रतिकूल ग्रहांची शांती करण्याचा महाराजांचा हा एक मार्ग होता असें
मानलें जात असे, व शिव्या शुभ आशिर्वाद मृणून गणल्या ज्ञात असत,
याप्रमाणे महाराजांनी शांती केली व पूर्ण आशिर्वाद देऊन हा नवीन सुरु
झालेला राम जयन्तीचा उत्सव चिरायु केला. अशावेळी महाराज माश-
दीतील भांडी, घडे वगैरे भिरकावून देत असत. एकाद दुसरी हँडी फोडीत
असत. या सपाठ्यांत आपल्या पाळ्यावर गदा येते की काय अशी राधा-
कृष्ण आईला धास्ती पडली व पाळगा सोडून आणण्याचा त्यांनी लक्ष्मण-
रावाच्या मार्गे लकडा लावला. पण पाळणा सोडायचा कसा? महाराज नर-
सिंह अवतार घेऊन तेथेंच जबळ उभे. शेवटी लक्ष्मणराव हिंमत करून
महाराजांची नजर चुकवून पाळ्या जबळ तर गेले. त्यांना वाठले की
आपण महाराजांची नजर चुकविली, परंतु सर्वव्यापी, सर्वकाळ सर्व वाजूला

पहाणारे महाराज असे थोडेच चकणार. लक्ष्मणरावानीं पाळण्याच्या शेज
लावला मात्र तो महाराजांनी तिकडे नजर केली व मारण्याचा आविषेंग
आणून “बांधलेला कशाला सोडतो” म्हणून त्यांच्या अंगांव
ओरडले. अर्धात पाळणा सोडणे तितकेंच राहिले व लक्ष्मणराव वाजूद
झाले. कांही वेळाने महाराजानीं आपले नेहमांचे सोम्य स्वरूप धसून ने
वृत्तीवर आले. व नंतर महापूजा आरती वगैरे होऊन सर्व समारंभ पार
पडला. परंतु उत्सव येथेच संपला मात्र नाही. त्याची सांगतां होणे राहिले
होती तीही अन्य रीतीने महाराजानींच सुचविली. जन्म झाला, पुढे उक
साच्या मंडळीची गर्दी होईल व माझ्या देवाचा पाळणा खराव होईल तेव्हां
तो सोडून आण म्हणून राधाकृष्ण आईने लक्ष्मणरावाला सांगितले, भहाराजानीं
पूर्वी पाळणा सोडण्याला प्रतिबंध केला असल्यामुळे तो सोडण्यास त्यांची
आज्ञा घेणे जल्द वार होते. म्हणून तिसरे प्रहरीं लक्ष्मणरावाना पाळणा सोड.
त्याची परवानगी मागितली तेव्हां महाराज म्हणाले इतक्यांत सोडावयाचा
नाही अजून काय कोठे संपले आहे? लक्ष्मणरावानीं ही हकीगत राधाकृष्ण
आईला सांगितली. त्यांनी थोडा विचार करून प्रकुप्ति मुद्रेने टांगेच
सांगितले “वेडया, मालकाच्या (राधाकृष्ण आई महाराजाना मालक
न्हणत असत) मुखांतून वायफळ शब्द कधीं निवेळ? तुम्ही उत्सव सुरु
केलात त्याची सांगतां दुसरे दिवशी गोपाळकाला कैल्यारावाय होत नाही,
रुद्यां गोपाळ काळा करा व मग, पाळणा सोडा.” ही हकीगत भीम
वोद्वाना सांगितली. त्यांनी कीर्तन करण्याचें कवूल केलें, काळ्याला लाहा
पाहिजेत. त्या शिरडीत मिळेनात. लाहा राहण्याहून आणविल्या. दुसरे
दिवशी दहीहंडी तपार करून वाजत गाजत सभामंडपांत आणला व
महाराजांची परवानगी वेऊन ती तेथें टांगली. कीर्तन होऊन दहीहंडी
फुटली व उत्सवाची सांगता झाली. नंतर पाळणा सोडण्याची परवानगी
मागतांच महाराजानीं ती दिली. जन्मोत्सवाचे हे सोहळे चालू असतां
वार्षिक निशाणांची मिरवणूक, रात्री संदलीची निरवणूक या दोन्हीही धाटाने
झाल्या. या वर्षापासून उरुसाचे रूपांतर रामजन्माच्या उत्सवांत झाले व

ते व्हांपासून 'वावांचा उरुस' या नांवाचा लग होऊन, या कृत्यात
'रामजन्माचा उत्सव हे नांव मिळाले, आवापतेंच चालू आहे.

हाप्रमाणे उत्सव समाप्त ज्ञाल्यावर आलेली मंडळी महाराजांनी पर-
वानगी घेऊन जाऊ लागली. ज्यांनां जाणे आवश्यक असेल कृश्चात्र मंड-
ळीनां महाराज परवानगी देत असत. इतरांनां हनुमान जयंती येत ठेऊन
घेत असत. गांवच्या देवळांकडे ही महाराजांचे लक्ष अने. गांवच्या
मारुतीच्या देवळाचा जीर्णोद्धार महाराजांनीच करविला व देऊन नोंदेही
करविले. ह्या देऊळांत गांवकरी हनुमान जयंती करवीत असत्ता. हनुमान
जयंतीच्या पूर्वात्री ही एक महत्वाची कामगिरी असे. उरुसाकरितां छाडेली
दुकाने मारुतीच्या देवळाचे आसपास व समोरपर्यंत पसरत असत. दुकाने
ठठून गेल्यावर चोहीकडे घाण पडलेली असे. ती सर्व साफ कृश्चाचे
काम राधाकृष्ण आई आपल्या मंडळीना घेऊन करीत असत. वा कृत्याता
रात्री ४।५ तास लागत. सकाळला सर्व जागा, पटांगण साफकूलन शाढून
स्वच्छ होत असे. सकाळी हनुमान जयंती ज्ञाल्यावर बहुतेक सर्वनंडळी
महाराजांची परवानगी घेऊन रवाना होत असत.

येथपर्यंत उरुसाचे पर्यवसान रामजन्मोत्सवांत कर्से ज्ञाले व सुख्चाचीला
त्याचे स्वरूप काय होते त्याचे आम्ही दिग्दर्शन केले. पुढीलचाची उरुस-
वाची कांही अंगे वाढली. राधाकृष्ण आईनी वर्षप्रतिपदे पुलूल नऊ
दिवस सभामंडपांत नामसत्ता उभा केला. या नऊ दिवसांत तंबेशी मुळीच
खाली ठेवली जात नसे. अहोरात्र भजन चालू असे. पुरेशी मंडळी गेळा कूलन
त्यांना पहारे वांदून दिले होते. सवांची भोजनाची व्यवस्था केली होती.
महाराज चावडीत असत त्या रात्री पहाटेस राधा कृष्ण आई त्वतः एक
पहारा संभाळून सुंदर आवाजात प्रेमळ भजन करीत असत. वा वर्द्धला
भीष्मवुवा तेथें नव्हते म्हणून मुंबईद्वान हरिदास आणण्यावदल राधाकृष्ण
आईनी लक्ष्मणरावाला कळविले. रामजन्माचा उत्सव सर्वत्र असल्यानुकै निर-
डीस नेण्यास लक्ष्मणरावांना कीर्तनकार कोणी मिळेना. ज्यांना विचारावे ते
म्हणत आमची वार्षिक नेमणूक अमके ठिकाणी आहे. त्यांच्या ओळच्याचे

एक प्रसिद्ध ग्राहण गवई असत व ते शोकाखातर कीर्तनही करीत असेही त्यांना विचारतां त्यांनी पण आपण जाण्यास रामनवमीकरितां दखवीं गुणे लेलो आहोत म्हणून सांगितले. कीर्तनकार न मिळाल्यामुळे त्यांचा राधाकृष्ण आईचा वराच विस झाला. हा सुरु झालेला उत्सव बंद घेऊ थावयाचा नाही ही त्यांची उकट इच्छा. शेवटी कोणी मिळत नाही तेथी स्वतःच कीर्तन करून दुधाची तहान ताकावर भागवाची असें त्यांनी टरविले व त्याप्रमाणे दास गणूकृत राम जन्माचे आख्यान पाठ करण्यास त्यांनी सुरुवात कौली. आपल्या हातून कीर्तन कसें निभेळ याची त्यांना काळजी वाटत होती. परंतु ही त्यांची तळमळ फुकट होती. महाराजांची जांनीच उत्सव सुरु कैला व त्यांनी काळजी त्यांना होतीच. महाराजांची नेहमीची पद्धत स्वतः प्रत्यक्ष कांही न करितां योजिलेला कार्यभाग कोणा कढून तरी करवून घ्यावया. त्याप्रमाणे रामनवमी पूर्वी ४।६ च दिवस अर्वाचीन तुकाराम महाराज म्हणून प्रसिद्धीस आलेल्या ह. भ. प. वाळावुवांची व लक्ष्मणरावची अवचित भेट झाली. वाळावुवाची कीर्तनपद्धति भजनी असे. त्यांची कीर्तनें प्रासादिक असत. हे वुवा जर आपल्याला लाभले तर फार बद्दार होईल असें वाढून लक्ष्मणरावांनी त्यांना शिरडीस चलण्यावढल विनंती केली व त्यांनीही रुक्कार दिला. त्यांना त्यांच्या मंडळीसह लक्ष्मणराव शिरडीस वेऊन आले. व जन्मोत्सव त्यांचे हातून पार पाडला.

तिसरे वर्षी कीर्तनकाराची अडचण पडली नाही. ते आपण होट-नच चालून आले. त्यांचे नांव वाळावुवा सातारकर. हे अलीकडे बरेच वर्षे मुंबईस असतात. पूर्वीच्या वर्षीं यांनाही लक्ष्मणरावांनी विचारले होतें, परंतु विन्हाड सिद्धकवठे म्हणून सातार जिल्ह्यांत एक गांव आहे तेथील रामनवमीचे वर्षासन आपणास आहे असें त्यांनी सांगितले होतें या वर्षी त्या गांवी प्लेग असल्यामुळे तेथील उत्सव बंद होता. ते बहां शिरडीस जाण्यास ही संधी चांगली आहे असें वाढून त्यांनी काका साहेब दीक्षितांची पालर्यास त्यांचे वंगल्यांत भेट घेतली. कोणतेही काम महाराजांच्या परवानगी शिवाय करावयाचे नाही हा काकासाहेवांचा नेहमीचा नियम. म्हणून शिरडीस गेल्या-

वर आपण महाराजांना विचारु व त्यांची आज्ञा शाळ्यास पत्र पाठ्यां असे आभासन काकासाहेबांनी त्यांना दिले. जाणे शाळ्यास यानुसारी योग हाविली जाईल परंतु विदागी गाव भाराजांच्या आज्ञेवर नवकंठवृन गरीब असे सांगितलें. बोवा गोकळे होते व त्यांना महाराजांने दर्शन यावयाचे शेने म्हणून त्यांनी तें कबूल केले. इतके बोलणे होते तों लक्ष्य तात्र तेथें आले. त्या सकाळीच ते शिरडीहून आले होते. त्यांनी येऊन सवाना उदी व प्रसाद दिला. बाळाबुवानां तोंच शुभ शकून वाटून रामनवमीला शिरडीस खास जाणे होणार अशी त्यांनी गांठ वांधली. व त्याप्रमाणे महाराजांची परवानगी मिळून त्यांचे जाणेही झाले. या बुवानां ९ दिवस कीर्तने केली व राम जन्माचा सर्व सोहोवा उरकला. महाराजांनी त्यांना विदागीही चांगली देवविली.

या उत्सवाला एका कीर्तनकाराशिवाय परावलंबीपणा कांही नव्हता तीही अडचण चवथे वर्षी महाराजांनी दूर केली सर्व इतर सामप्री जशी घरची होती तसे कीर्तनकारही घरचे होते. ह. भ. प. दासगणु, हे महाराजांचे परम भक्त. महाराजांचे आज्ञेने यांनी आपला मूळ पेषा सोडून त्यांच्या आशिर्वादाने हे उत्तम कवि व कीर्तनकार झाले. रामनवमीचे कीर्तन जर त्यांनी पत्करलें तर सर्व चिंता दूर होणार होती. परंतु महाराजांनी आज्ञा केल्यास हा योग जमण्यासारखा होता. पुढे एके दिवशी दासगणु शेरडीस आले असतां लक्ष्मणरावही तेथें होते. त्यांनी योग्य संधी साधून तत्संबंधी महाराजाना विनंती केली. त्याप्रमाणे महाराजांनी दासगणूना दरवर्षी येऊन रामनवमीचा उत्सव साजरा करीत जावा म्हणून सांगितले दासगणूनीही गुरुआज्ञा प्रमाण मानून आजपर्यंत तो क्रम चालविला आहे.

१९१२ साली हा रामजन्माचा उत्सव सुरु झाला, तेव्हां त्याचे स्वरूप कसे होतें त्याची रूपरेखा आम्ही वर दर्शविलीच आहे. त्यानंतर प्रतिवर्षी उत्सवाची एके क. कला चाढतच चालली. वर्ष प्रतिपदेपासून पांर्जिमेपर्यंत उत्सव होऊ लागला. ८ मी पासून १२ पर्यंत तर शिरडी सारखी गजबजलेली राहत असे. दुकाने जास्ती येऊ लागली.

मंडळीचा जमाव वाढत चालला. कुस्तीचा आवाडगांत टायन्हाकोे प्रगिरि
महू येऊ लागले. एक सर्कस प्रतिशर्पी येऊ लागली. अन्न संतारीण वैयक्ति
प्रमाणावर होऊ लागले. दुसरीकडे एकटथा राघवाकुण आई*या वर्षायीपूर्व
शिरदीला संस्थानचे स्वरूप येऊ लागले.* संस्थानचा संजाम वाढत चालला.
एका भक्ताने एक सुंदर घोडा नजर केला. कांही भक्तांनी पाळवडी पाठविली,
कांहीनी रथ पाठविला. कांहीनी चांदीचे गंगाळ, घागर, समया व इतर लहान
मोठी चांदीची भांडी पाठविली गजनोच्या, भर जरीच्या, मध्यमार्गाच्या गाशा
तक्के उशा आल्या. मोल्यवान् शेळे व इतर वस्त्रे येऊ लागली. सुमावळा,
तसदिरी, आरशे व हंडया झांवरांनी सुशोभित झाला. जरो संस्थानचा सं-
जाम इतका वाढला तरी मौजेची गोष्ट ही की महाराजांनी आपला सावेषणा
सोडला नाही व या वस्तूचा प्रत्यक्ष स्वीकार केला नाही. नाही म्हणाव्याच्या
कांही विविक्षित कारणामुळे (ही हकीगत पुढे येईल) पेत्यावर वसण्याचे
सोडून महाराजांनी वसण्याकरितां गादीचा मात्र स्वीकार केला. या सं-
जामाचा उपयोग मिरवणूकीच्या शोभेकडे मात्र होऊ लागला. निशाणांची
व संदेलीची मिरवणूक फार थाटाने होऊ लागली. या मिरवणूकीना शोभे
करितां सर्कसवाळे आपला हत्ती पाठवीत असत. हत्ती संस्थानच्य गळकीचा
असावा असे महाराजांच्या कांही भक्तांच्या मनांत आले व महाराजांनी
परवानगी दिल्यास पडेल ती किंमत देऊन सर्कसचा हत्ती विकत घेण्याचे
ठरवून ही मंडळी महाराजांची परवानगी घेण्यास गेली, व घोडासा हड्ही
घेऊन वसली. पण महाराज थोडीच परवानगी देणार? त्यांनी जसा एखादा
प्रेमळ पिता, आपल्या अज्ञान अर्भकांची समजूत घालतो त्याप्रमाणे त्यांची
समजूत घातली. ‘हत्ती घेणे कठीण नाही परंतु त्याला पोसायचे कसे?
तो खंडीभर खायला मागणार, आपण फकीरी माणसे. उगाच हा
व्याप हवा कशाला? शोभेला आपल्याला हत्ती आयता मिळतो व आपले
काम होते. मग स्वतःच्चाच घेण्यांत काय जास्ती, आहे? अशा युक्ति
वादाने महाराजांनी त्या मंडळीची समजूत घातली व दरवर्षी हत्ती येईल

* यासंबंधीची मनोवेधक हकीगत आम्ही स्वतंत्र लेखांत देणार आहोत.

असा आशिर्वाद दिला आणि त्याप्रमोर्णे वेत ही होता. या उत्सवांस दिन व मुसलमान एक जुटीने काम करीत असत. रामजन्माचा उत्सव हिंदूंचा म्हणून तेथें मुसलमानानों येऊ नये असा परका गाय हिंदूंचे मनांत आन्हा नाही; किंवा मशिदीत हिंदूंचा उत्सव होतो त्याचा मुसलमानांना कधीं विषाढ वाटला नाही, मुसलमान जन्मोत्सवांत सामील होत असत व हिंदू त्यांच्या संदर्भ बरोबर जात असत. जातीभेद विसरून, दोघांच्या चित्तवृत्ति महाराजांत लीन होत असत. समाज फार वाढत चालव्यामुळे पुढे पोलीसपार्टीं आपल्या गोन्या अविकान्यासह, न जाणों कांही दंगा फिसाद होईल म्हणून बंदोवस्ताकरितां येऊ लागली, परंतु महायज्ञांच्या कृपेने त्या पार्टींचा मिरवणूकीच्या शोभेत भर टाकण्यापलीकडे कांहीं उपयोग झाला नाही. त्या उल्लताला पूर्वी ५०७ हजार माणूस जमत असें तेथें शेवटीं शेवटीं यात्रा पाऊण लाखापर्यंत गेली. परंतु कधीं रोगराई झाली नाही कीं दंगा झाला नाही.

वर आहीं म्हटलेच आहे कीं महाराजांनी समाधि घेतल्यावर उत्सवाची जी व्यवस्था झाली त्यांत हा रामजन्माचा उत्सव ह. भ. प. दासगणु महाराज व तात्या पाटील यांचेकडे सौपविण्यांत आला. नुकतेच दासगणु महाराजांचे प्रेमळ शिष्य रा. दामु अण्णा कैलासवासी झाल्यामुळे यंदा उत्सवांत कांहीं फेरफार करावा लागणार कीं काय म्हणून भक्त मंडळींना थोडीशी काळजी वाटत होती. परंतु दासगणु महाराजांनी मोठें आत्म-संयमन करून आपल्या गुरुसेवेत अंतर पढू दिलें नाही. दामु अण्णाची जागा किसनरावकडून भरून काढली. त्यांचेवरोबर मोंगलाईतून श्रीमंत राजेश्वरराव नारायणराव देशमुख, माझोडचे जहागीरदार, रा. शंकरराव, गोविंद देशपांडे, नागोराव हणमंतराव फिंगळीकर, रघुनाथ नरहर बचुवार, गोविंद व्यंकटी महाजन सावकार, वावा रामचंद्र पातेवार, चन्नया मुक्कावार, पापालाल, नागोबा, वंजारी डंब्री, बापुराव पाटील माजरमकर, रंगनाथराव व दत्तोपंत माजरमकर बगैरे लहानमोठी ७५ माणसे आली होतीं. पुण्याह्न श्रीमती उद्मीवाई जोगळेकर, श्रीमती हरीबाई चौधरी काशीवाई त्या आल्या होत्या. मुंबईकडील मंडळींत रा. काकासाहेब दीक्षीत,

अण्णासाहेव दाभोक्तर (चिरंजीव व सुनवाईसह) लक्षण गोवः
महाजनी, रघुवीर भाष्कर पुरंदरे जांवडी व मुळांसह) लक्षण
वकील, डॉ. धीनाथ सीतानाथ अंजिकप, रामकृष्ण श्रीकृष्ण नवग्रह
वकील, केशवराव विष्णु दिलू, (मुळांसह), रावसाहेव वाळकुण्ठा केळे
नाखवा यांचे कुटुंब, वंभुराज पांडुरंग मयेकर, वामन मिकाजी प्रवेश,
अंधेरी, वांदे, कांदवली कडील वलवंत सीताराम देव, वंदे मास्तर, हरिश्चंद्र
रामजी, विनायक अपाजी देव, कर्णिक, परशुरामराव ढोळस व यांचे चिरंजीव,
पुरुषोत्तम गोपाळदास घडीआळी, मुकुंदराव आचार्य, रंगनाथ परनेरकर, पुण्याळू
वेरीस्टर अण्णासाहेव गाडगीळ व सौ. लक्ष्मीवाई गाडगीळ, गोपाळ दिनकर
जोशी, गोविंद लक्ष्मण पांढरे, खांडव्याहून पुरुषोत्तमराय, अयोध्येचे श्रृंग
चारी जानकीदास, साई खेड्याचे विश्वनाथवोवा, माधवराव अडकर, मुखा-
वळचे वासुदेवराव कोळंगडे सहकुटुंब, मनमाडचे कोळंगडे व रामभाऊ
घैसास सहकुटुंब, शिवनाथ चुनीलाल, श्रीपाद रामचंद्र शीर्शीकर सोळापुर,
मंगेश मोरेश्वर पाटकर, किसनसा गवई वन्हाणपूर, अहमदनगराहून दामुळे,
सहकुटुंब (१० माणसे) वाळाजी गोविंद (मुळांसह) चिंतामण नारायण,
सोनटके, वामनभाऊ पुजारी, देवळाळीचे सखाराम पाटीळ तासाचे यशवं-
तराय पाटीळ अशी ठिकठिकाणची ठळक मंडळी उत्सवाप्रीत्यर्थ आली होती.
याशिवाय, कोपरगांवाहून मामलेदारसाहेव, फौजदार साहेव, डॉ. मेहेता,
फडणीस सवरजिष्ठर वगैरे सरकारी कामगारमंडळी आली होती. बाहेरगांवच्या
आलेल्या सर्व मंडळीची सकाळच्या चहा न्याहारीपासून तो रात्रीचे जेवणा-
पर्यंतची व्यवस्था दासगणु महाराजांनी ठेवली होती.

उत्सवाचे कार्यक्रमाप्रमाणे उत्सवास सुरुवात चैत्र शु.८मी पासून झाली.
नवमीला सकाळी समाधीवर रुद्राभिषेक झाले. त्याकरितां मुदाम वैदिक ब्राह्मण
आणविले होते. नंतर पूजा होऊन ११ वाजतां दासगणूमहाराज समाधीपुढे
कीर्तनास उभे राहिले. मुंब्रहैवारा वाजेपर्यंत कीर्तन होऊन योग्य वेबी
रामजन्म झाला. व नंतर आरती होऊन दासगणु महाराजाकडून मानकरी सेवेकरी
छोकांना वस्त्रे वाटण्यांत आली. संध्याकाळी निशाणांची मिरवणूक निघून
निशाणे चढविण्यांत आली. रात्री संदलीची मिरवणूक निघाली व ती संपत्त्या

नंतर मैदानांत सुंदर दारुकाम सोडण्यांत आले. सर्व समारंभ रात्री
इ घाजतां संपला. दुसरे दिवशी सकाळी व दुपारी लहान मोठ्या मळांच्या
कुस्त्या शाळ्या. एकंदर सुमारे ४०० कुस्ती झाली. कुस्ती जिकणारीन
लहान मोठी पागोटीं, रोख रूपये किंवा चांदीची कडी यांचे त्यांचे योग्यने.
प्रमाणे देण्यांत आली. उत्सवांतील हा भाग सर्व ताख्या पाठ्याकडे आहे. रात्री
पालखीची भिरवणूक निघाली, व ती संपल्यावर दारुकाम सोडण्यांत आले.
दोन्ही दिवसांचे दारुकाम फार प्रेक्षणीय होते. विनवुराची दारू, त्यांतून निव-
णाऱ्या निरनिराळ्या रंगाच्या निरनिराळ्या आकृति नेत्रांना फार आल्हाद-
कारक वाटल्या. हे सर्व दारुकाम दासगणु महाराजांच्या मंडळीपैकी
पापालाल यांनी खास करविले होते एकंदर रु. २००ची दारू सुट्टी
रामनवमीचे दुसरे दिवशी दीक्षितांच्या वाढ्यांत एका होतकरु कीर्तन
काराचे सुंदर कीर्तन झाले. हे कीर्तनकार ह. भ. प. दासगणुवोवांचे
शिष्य रा. नागोराव हणमंतराव पिंगव्यिकर होत. रा. नागोराव मोंगलाईतील
कोटींत कारकुन आहेत. यांची कीर्तन पद्धति चटकदार असून प्रासादिक
आहे. आपल्या दोन अडीच तासाचे कीर्तनांत त्यांनी श्रोत्यांना तल्ळीन करून
सोडले. त्यांचे आणखी कीर्तन ब्हावें अशी सर्वांची फार इच्छा होती परंतु वेळे-
च्या अभावी तसें होऊ शकले नाही. तिसरे दिवशी समाधीपुढे गोपाळकाला
होऊन उत्सवाचा कार्यक्रम संपला. उत्सवांत रोज सुमारे १२००। १५०० पान
जेऊन उठत असे. शनिवारीं रात्रीं दासगणु महाराजांचा बालशिष्य तुकाराम
गुरु यांचे सुश्राव्य कीर्तन झाले.

महाराजांनी देह टेवल्यानंतर यात्रेचे स्वरूप साहजिकच संकुचितच
झाले होते तें हल्दी वाढत्या प्रमाणावर आहे. यंदा दुकानें पुष्कळ आली
होतीं व जत्रेला जनसमूह चांगला जमला होता.

शिरडीतील सर्व उत्सवांत मोठा व मोठ्या खर्चाचा उत्सव हाच
होतो. दासगणुमहाराज आपल्या शिष्य मंडळीच्या सहाय्याने तो पार

पाठतात हे यांना फारच गूपणाऱ्ह आहे. त्याच्या हातून अमावस्या उत्सव नित्य चाळो भाशी सदुरुचरणापाई प्रार्थना करून आणी कृ कांची रजा घेतो.

श्रीशंकर.

शके १८४७ व इ. स. १९२५ चा श्रीराम नवमीचा उत्सव

श्री सच्चिदानन्द-सद्गुरु-भक्त-मानस-राजहंस आवृनिक संतचूडामणी समर्थ श्री साईबाबा संस्थान शिर्डी यांच्या पवित्र चरणी हकीगत साकृ करितो ती.

आपल्या श्रीरामनवमीच्या उत्सवास अष्टमीस आरंभ होऊन पौर्णमेस हनुमान जयंतीनंतर समाती झाली. उत्सवाचें प्रमाण गेहवा वर्षापेक्षां चालू साळी थोडे अधिक होते. हा साळी माझा प्रिय शिष्य दामोदर वामन आठव्यां आपण पौष श्रु॥१०० स वैकुंठास श्री हरीच्या जवळ नेऊन ठेविले हें ठीकच झालें; पण त्याच्या लेंकरावाळांचा सांभाळ करण्याची जवावदारी म्हातारपणी माझ्यावर येऊन पडली आहे. तेव्हां या जवावदारीला आपण कडून सर्वतोपरी साहा असावें. तसेच चिरंजीव दामूचे नांव पंढरीक्षेत्रांत अस्तित्वांत राहावें या सद्गेतूने दामोदराश्रमांत श्री साईबाबा आर्ययुनानी वैद्यकालय पंढरपुरच्या लोकांनी आपल्या मदतीवर उघडले आहे. त्या विद्यालयास रयतेकडून व दयाळू इंग्रज सरकाराकडून योग्य प्रोत्साहन मिळून वैद्यकालय लोकसंघेस उत्तम प्रकारे समर्थ होईल असा आपला आशिर्वाद असावा. वैद्यकालयाची च्छूंवाजूनी कृपाकटाक्षे करून भरभराट करावी. हा उत्सवास मुखेड, उंवरी, मांजरम, वीड, हिंगोली, कळमनुरी, आजेगांव, माझोड, म्हैसा, पाथरी, शेळू, अहमदनगर, पुणे, बेळगांव, मिरज, मुंबई, खांडवा, अंधेरी खगंरे ठिकाणाहून लोक आले होते. व्यांचे येणे ज्ञालें नाही त्यांनी उत्सवाच्या

लच्छकरिता कांही रकमा पाठविल्या, सरी जे खत; आपल्या पवित्र चळणा-
दाही हजर राहिले व उयांनी दृश्य साथ कैलें सा सर्व लोकांचे आणग
कल्याण करणारे आहांतच, उत्सवास गोविंद महाजन चंडया पुकावार यांनी
स्वतः हजर राहून वाण्याच्या सामानावर देखरेख केली, श्रीगंते कुपासागर
भजानराव चनसोडे इंदूर व रावसाहेब देव मामलेदार ठाणे हे उत्सवानंतर
झीऱ्या दर्शनाकरितां येऊन उत्सवाचा प्रसाद घेतला. जमाखर्चीचा खडी या
पोट्री ठेविला आहे. त्यांत चुकभूल असल्यास त्याची माफी अनु दासाच्या
असावी. व असेंच सालोसाल झा सकल संतांचा चरणरज जो मी दासगणू
त्याच्या हस्तें सेवा घेत जावी. आपल्या पवित्र उत्सवांत माझ्या हातून जाणून
न जाणून ज्या कांहीं चुका झाल्या असतील त्या चुकांची माफी असावी. अशी
नाही नव विनंती आपल्या पवित्र चरणापाशी आहे. शेवेसीं श्रुत होय हे
दिझापना.

आपला,

आज्ञांकित सकल संतांचा चरणरज

दासगणू

श्रीरामनाथ प्रसन्न.

श्री सचिचदानंदसहस्र वाख्यनिक संतचूडापणी कृपानिधि यात्रिष्ठव्य
संस्थान मौजे शिर्ही ताटुके कोपरगांव जि. अहमदनगर यात्रा श्रीरामन
मीन्या वार्षिक उत्सवाचा अहवाल व जमाखर्चाचा तपशील

जमा

- ७५ राजेशाहेव माळोडकर
- २५ अण्णाशाहेव घोन्हाळकर
- १०१ रघुनाथ वच्चुवार उवरीकर
- ८० रंगनाथराव व रामराव वरडकर
- वकील कल्नूरीकर
- १११ पापालाल उमरीकर
- ३६ नागोवा वंजारी उमरीकर
- ११ नारायण उमरीकर
- १८ व्यंकोवा रंगारी
- १८ बाबा रंगारी उमरीकर
- ८ रघुनाथ रामचंद्र पत्तेवार
- ११ गोविंद व्यंकटी महाजन
- ११ चिन्नया व्यंकट्या मुकावार
मुखेड
- ११ बाबा रामचंद्र पत्तेवार मुखेड
- ९ सीताराम मारवाडी मुखेड
- ५ चिन्नया तांबोळी
- २० हरीवाई पाथरीकर चौधरी
- १० हरिश्चंद्र रामजी मिस्तरी
- १० पिरोजवाई विजयकर मुंवई
- ५ पिस्वाई रामराव कोठारे
- ५ जनावाई शामराव कोठारे
- २० लक्ष्मीवाई जोगलेकरीण वहिनी-
वाई
- ५ काशीवाई कोलहटकर
- ५ अंबुताई महाजनी
- ४ हरीलाल इहाणूकर

नांवे

- २७० रामचंद्र आनंदराम मारवाडी
सामानायद्दल रामनवमी
- २०॥ रामचंद्र आनंदराम मारवाडी
हनुमान जयंतीयद्दल सामान
- ३२८॥ मुलतानचंद्र फत्तेचंद्र मारवाडी
साखरभातायद्दल
- २६॥= गोविंद व्यंकटी महाजन दां
तांदुल
- १७। रवा
- २१८॥ दुधावद्दल हस्ते लहानू सोनार
- १२॥ पत्रावली
- ३८॥। द्रोण
- १॥= एकादशीचे फराबद्दाचे सामान
- ४७॥। लाडू चहा बरोवर एक प्रत्येकी
पांच दिवस मिळून
- ५॥= संत्रे
- ११ चिवडा
- २ टरवुजे
- १४ ब्राह्मण दक्षिणा रामनवमीची
- ७॥= गोरगरिवांस
- १३॥। रोजची भोजन दक्षिणा
- २० बाबा धर्माधिकारी रामायण
वाचष्यायद्दल दहा रूपये रोख
आणि एक पगडी सात रूपये
गाडीभाडे तीन रूपये मिळून
- २६ देवीदास आचारी पंढरपूरकर
कामायद्दल १२ बाटचाली ४
गाडीभाडे १० मिळून

जग्मा

- १० रमनाथ, दत्ता, नरहरी
वापुराव पा. रामचंद्र
भगवतराव आणि मुखेहकर
जोशी
- १२०॥ अल्लासो दाभोळकर भार्फत
२ वासुदेव सीताराम
५ श्रीनिवास हरी हळदीणे
५ लक्ष्मीवाई गाडगीळ
५ जी. के. गाडगीळ
५ श्रीसाईलीलेच्या वाचकाकडू
११ गोविंद प्रल्हाद
५ रामप्रसाद नरसिंहप्रसाद
२ शामराव नारायण
१० दाजी विद्वल सांवारे
५ यमनावाई शिवराम
५ पार्वतीवाई गव्हाणकर
५ रा.सा. विनायक गणेश देशपांडे
११ गोविंद नारायण दाभोळकर
५ गोविंद नारावण सामंत
२ वासुदेव दत्तात्रय सामंत
१० गोविंद भास्कर चौबळ
२ यशवंत जनार्दन गाळवणकर
२ गंगाधर नारायण चौबळ
१० शांतावाई ब्रह्मांडकर
३ सुलोचनावाई वाकडे
३ शा. भा. कंटक
- २॥ सावल्लाम आत्माराम
५ वासुदेव महादेव
१ जनावाई सीतावाई घटे
२ वासुदेव रामचंद्र शिरसीकर
३। विनायक आप्पाजी वैश
३ रामचंद्र वासुदेव घैसास
५ आनंदराव परशुराम ढोबळ

जांवे

- १२२ धोव यहमद लवदुलनाई याम-
वाल्य ११९ न इनाम गांवे १
१० हुयेनमाई सगवगाई यांवाला
पंभरा कामावहल दोन रामे
गाडीभाई एक दाया पोटवी
१३ विठोवा गुतार संपणावहल
३॥१॥ दाजी चितांवर अत्तर कोलन
वाटर आचायाकरितां गाडी
५ अनाथ विद्यार्थ्यकरितां हस्ते
दाजी वामन चितांवर
२८।०॥१॥ देवाच्या पूजेचा खर्च हस्ते
रामचंद्रराव दादा पाटाल कोते
६ यात्रा वंदोवस्त
६। सीताराम मारवाडी स्वयंपाका-
वहल
२ कढईच्या भाडचावहल हस्ते
सीताराम
८ प्रसादाचे नारळ
१॥१॥ वांगी भाजी
६। वटाटे भाजी
१०८ तुप डवे ३
३॥ स्वयंपाकास मदतगार हस्ते
दाजी वामन चितांवर
५ रुपये तेल गोडे
३ रामनवमीच्या दिवशी प्रसाद-
पेढे
१३। साईमहाराजास गलेफ जरीचे
उपरणे
५ आचारी भटजी वगैरे मंडळी
त्यांच्या वैलगाडी भाडचावहल
३। लिंगणातवलजी वीस रुपयाचा
रुमाल गाडी भाडे ११ रुपये
मिळून

जमा

- २ सीताबाई रामचंद्र रामंत
 २ गोविंद रघुनाथ दाभोळकर
 २ पुरुषोत्तम गोपाळदास घडियाली
 १। ना. रा. खंडकर
 २ विष्णुपंत गोविलकर
 २ खंडेराव पाटील
 २ रघुवीर भास्कर पुरंदरे

१२८॥

८॥ टपाल बजा जाता

१२९॥

- २० रावसाहेव गोविंदराव दाभोळ.
 कराकडून वीस रूपये मागाहून
 आले ते जमा
 ५ विठ्ठलराव अजेगांवकर
 ५ दत्तु पुणतांवेकर
 ५ श्रीकृष्ण पुरुषोत्तम
 ५ गणेश पांडुरंग
 ५ रामचंद्र सीताराम
 २ गणपतराव मोरेश्वर
 २ नागोराव पिंगळीकर
 २ एम् केळकर
 २ यशवंत राजाराम जुन्नरकर
 १० कृष्णराव नारायणराव मालदिव-
     कर.
 ५ रावबहादुर गोविंदराव मंडलोई
 १॥= वाजीराव पांडुरंग मंडलोई
 २ कृष्णराव रामकृष्ण
 ५ कृष्णबाई तालचेरकर
 ७ वासुदेव काशीनाथ गांधी
     गुलाची ढेप एक
 ७ शिवराम सोपाना गुलाची ढेप
     एक

नांवे

- ३१ किसनराव आवाजी कासार मह
 रेशमी शमला व गाडीभावे
 दहा रूपये
 ४ नांडव जागेवढल
 ३ बाथ्या, सुतबी सोया दाभा
 वगरे सामान हस्ते रघु शिंदे
 ११ बाबा काशिराम शिंदी चोपदार
 बोतर १ किंमत अक्ता रूपये
 ११ नाना कुलकर्णी पुजारी चोप-
 दार बोतर एक
 ७ गट्ठा अप्पा शिंदे चोपदार
 दउरणे एक
 ८ नांडव म्हाव्सापती भगत व्य-
 रुपे १
 ५ बहिलाजी उपरणे १
 ५ बादव रघु शिंदे पालखीवाला
 ५ अप्पा बहिरु पालखीवाला रुप-
 रुपे १
 ५ बवाजी पाराजी पालखीवाला
 दउरणे १
 ५ रम्ना रंभाजी
 २॥= दद्दाभाई ताशेवाला पागोटे १
 ६ बदुलभाई मुजावर कफनी १
     मिलाई कपडासुद्धां सहा रूपये
 ५॥= गरिबांकरितां सदरे ३
 १॥= विड्याचीं पाने सुपरी चुना
     कल वगरे
 ९ बाबा पिलाजी गुरव वाजंत्री
 १। सनुण मेरु नाईक
 ६॥= रामदासीबुवा ढोमगांवकर महा-
     राव उपरणे १ रोख दक्षिणा-
     एक रूपया नारळ १; ८॥= मिळुन
     चहा रूपये दोन आणे

जमा

४६ महाराजाच्या पुढे जवाची नामा-
बळी भाहित नाही थाशी मिळा-
लेली रक्षम
६। दामुषेट कासार नगरकर तांतुळ
पांच पायली
११ खोडोपंत वकील नांदेकर
२५ भवानरावजी बनसोडे इंदूर
२५ श्रीमंत सरकार बुळे
११ बाळासाहेब रेगे सांडवा
३ जगन्नाथराव
१० रघुवीर भास्कर पुरंदरे

१८०।।

१६०।।।।

कमी पडलेली रक्कम दासगण
महाराजांनी आपले नावे जमा
केले एकशे साठ रुपये पावणे
सहा आणे.

११४०।।।।-

रांगे

१ वाणुमठ गंगानगर
२॥४ पशु त्वाणी शिराणा नमो लात.
गांगावद्दल एक घाया गेला आणि
दोन लांगे तीन आणे
४॥५ श्रीविटल मंदिरास उपरांगे चेनदी
हस्ते वापाजी लक्षण
३॥३ अनाजी कुंभार. १॥१४या रोम
आणि पागोटे सब्बा दोन रुपये
४॥३ पुंजा कोळी भांडे घासण्यावद्दल
अडीच रुपये आणसी एक
पागोटे सब्बा दोन रुपये
१ कोऱ्डाजी शेळके गडी २ दिवस
दररोज -॥-

१॥१ मल्हारी प्ररीट पाणी तापवि-
णारा समाधी कडील दीड रुपया
१॥२ डाळतांदुळ निसणार मोलक-
रीण दिवस ७ दररोज ८॥

२८ गुळाच्या ढेपा चार शिव्या
करितां

६॥५ सखवाई मोलकरीण
१॥१॥८ वाजेवात्याचा भोजन खर्च

११४०।।।।

टीप ३०० तात्याचा पाटील कोते खांच्या सांगण्यावरून तमाशे हगामेवद्दल खर्च
निराका तीनशे रुपये.

अभिप्रायः— श्री गुरुगोविंदमहाराज यांचे चरित्र (केळक १२५३
शक होा, प्रल्हाद, विष्णु काळे पुणे, सो. पी. अॅड ७५, नाशीक, दिनांक १८५५
हपया) स्वानदेशांत थानंदवन सोनगीर, येथे श्री गुरुगोविंदमहाराज
बास्तव्य होते. शके १८४२ अप्रैल वर्ष पाणीद्या त्यांनी समाधि घेतली. १८५५
व श्री साईंनाथ महाराजांच्या चारित्र्यांत वरेच साम्य दिसून येते. तसेच
साईंनाथ महाराजांचा पूर्व इतिहास उपलब्ध नाही तसा त्यांचाही नाही. अ
वेळी श्री साईंनाथ महाराज शिरडीस प्रगट झाले त्याच सुमारास ते सोनगीर
येथे प्रगट झाले असें दिसते. महाराजांचे बोलण्यांत मोंगलाईतील गावांचा
उल्लेख येत असे. त्यावरून महाराज मोंगलाईकडील असावे असे आम
मानतो त्याप्रमाणे त्यांच्याही बोलण्यांत अमृतसर जवळील गावांचा उल्लेख
येत असे त्यावरून हे पंजावकडील असावेत असें त्याचे भक्त घेण्यात^न
असत. महाराजाप्रमाणे त्यांचीही धुनी असें व उदीप्रमाणे त्या धुनीरुप
विभूति ते लोकांना ठारीत असत. महाराजांच्याप्रमाणे त्यांचेपांगी पूळ
दंडा असे व तो ते-कित्येकवेळां सटक्या प्रमाणे जमिनीवर आपटीत असला
कांही प्रसंगी दंड्याचा लोकांना प्रसादही देत असत. अशा प्रसंगी अनिवार
क्रोधाचा आविर्भाव आणून शिव्याही देत असत. जाण्याची परवानगी
देणे, दर्शनास आलेल्या मनुष्याच्या मनांतील भावाचे उत्तर देणे, छिंगां
असलेले नेमके पैसे सांगून ते मागून घेणे, आपले टिकाण न सोडवां
सोनगिरच्या बाहेर भक्तांना दर्शन देणे, गुरुपदेश न देणे व्याची
जी उपासना असेहा तीच त्याची हृद करणे वर्गेरे वन्याच गोषी अशा
तन्हे च्या होया.

श्री साईंनाथ महाराजांनी देह ठेविला त्या वेळची सोनगीर येथे
थडलेली हकीकत हा चरित्रांत दिली आहे ती अशी. त्या सुमारास श्री गुरु
गोविंद महाराज वरेच आजारी होऊन अंगांत जोरोचा ताप भरला व
जवळील भक्त मंडळी चिंताक्रांत झाली. महाराज यांतच समाधिस्थ होणार
अशा भावनाच्या काहुराने ते फारच गोंधाळून गेले. त्यांची सर्वांची

अशी वृत्ति पाहन स्वतः श्री गुरु गोविंद महाराज इतका ताप अंगान
असतां म्हणाले, "तीन महामे है, एक उपोती चंद्रमे पीछे जायेगी, वज्रंग
हमकू कहता है कि तुम यां रहो." महाराजांच्या या आशामनामुळे मंडळील
धीर आला व चाकीचे महामे कोठे आहेत म्हणून त्यांनी एकांने विचारले
तेन्हां आपण शिरडीचे श्री साईबाबा महाराज यांचे बदल उद्धार काढीत
आहोत असें त्यांनी दर्शविले. दसव्याचे दिवशी (श्री साईबाबांना देह ठेविला
तो दिवस) दिवसा सुमारे तीन वाजतां त्यांनी एका सेवेकन्यास " न्हाके
आव " अशी आज्ञा केली व त्यास आपले दंडयावर ओंजळीने पाणी
ओतण्यास सांगितले व म्हणाले " चंद्रमे उयोति मिल गई," या गोष्टी
वरून संतांचे आपआपसांत विनविद्युत संदेश कसे चालू असतात याची
धोडी कल्पना येते. शेगांवचे श्रीगजानन महाराजांनी समाधि घेतली
त्या दिवशी शिरडीस श्री साईमहाराजांनी अशीच त्यांची जाणीव केली
होती. महाराजांनी स्नान करून एक सत्पुरुष समाधिस्थ झाल्याचे उद्धार
काढले, व ते सत्पुरुष श्रीगजाननमहाराज असे पुढे वर्तमानपत्रावरून
काढले.

डॉ. काळे यांनी हें चरित्र लिहून अशा धर्तीच्या मराठी वाडम्-
यामध्ये चागली भर घातली आहे. सत्पुरुषांची चरित्रे आधीच हृदयंगम अस-
तात; त्यात लेखक स्वतः स्वानुभवी व प्रेमळ भक्त असल्यामुळे हें चरित्र
जास्ती मनोवेधक झालें आहे. विषयाची जुळवाजुळव व मांडणी फार
चांगली केली आहे. मापा विषयाला साजेलशी प्रौढ व प्रेमळ आहे. श्रद्धालु
मुमुक्षुं हें चरित्र एकदां अवैश्य वाचावें; अशी आम्ही शिफारस करितो.

नोपाई

By Mr. Vaman Patel B. A. LL. B.

जिवहा रह तू साईं नाम । तारे शुं छे बीजुं काम ॥
 यकवा करवा छोड़ी दे । चखत तुर्त पट्टले मले ॥
 कान सांभल एकज फकत । शब्दे शब्दे साईं नाम ॥
 नहीं जो आंख तू बीजूं काई । साईंसमर्थ विण जग माहि ॥
 छोड़ी तर्क वितकों वहु । साईं स्वरूप मन स्मर तू ॥
 अवर्णनीय ते क्यम वर्णु । अजरामर तेनै शुं करुं ॥
 विरहुं तेथी बंदी साईं । स्वरूप सच्चिदानन्दनुं कही ॥

Unborn Immortal Thou
 Invisibly visible Guru,
 To free thy devotees dear
 Incorporeal formless tho.

Confined became to form and name.
 Once that robust as
 Thinning now, But
 Infinite same Thine Heart,
 This Sain Nath, Baba Sain
 As suits the namer's fancy.
 Bow to thee Thou Nameless
 Countless times, Prana's
 Motions passing ever reach.

This Dwait, no more
 Shall Adwaitists say
 Without doubt right
 Still this the step
 Advaitist dear

To reach thine goal
The same as mine

Long this feud did rage
But calmed now the
Troubled waters, sipping
Experience Nectar-like
Drops alas ! of ocean wide
Still drops of certain truth
Assuring of the pointed path
Foreboding future bright
From such sin above afar
Keep Thy Ramu * Ramu Thine
Thine I am and wish to be
But linger still a moment
Thinking of my worthlessness
In mating this my wretched self
With Thee O Sain Thou sinless Pure.

Forgetting would be now a sin
O sinless Thou
My Beacon light and god Sakshat (साक्षात)
Enlighten every step of mine.

This night in Dreamland
Did Thy Ramu wander
Long over streets and forests
For nectar, words and Darshan thine

At last Thee contemplating found
Unseen in a nook forlorn

---

* Baba used to call the composer by this name,

The Darshan had and wanted chat
 So waited long but
 Thy lips were sealed
 बोलत कां नाहीं
 वाचा Did I say
 Replying didst Thou say†,
 मी आतां बोलायचा नाही
 मी हुला सोडले
 But a hard nut this reply
 For Ramu's brainless Ken
 He therefore only prays
 Don't give him up
 For orphan would he be
 If Thou abandon him
 This prayer mine Sainath
 Receive thou on the day of Dutt

---

† This composition was sent to Babā on Datta Jayanti Day

पद.

शुष्क हृदय म्हारुं, हंमेशनुं नही भीनुं
कढ़ी कढ़ी प्रेम सरिता सूकी, लहरी भरती ओट चालू
आ दुष्ट हृदय म्हारुं ।

हृदय लवण गली प्रेमसरिते, निर्भळ जल हंमेश वहे
शांत थइ तद्रूप बनुं हुं, हुंपण त्यारे क्यांथी रहे
हृदय ऐवुं ते न्वारे थशे ?

भेदाभेद वक्ती स्थूल सूक्ष्म तो आपोआप स्वरी पडशे
त्यारे वामनंडा तूं भळशे साँइस्वरूपमां निश्चे
हृदय खरुं त्यारे भिनशे

प्रभात.

जागीये ब्रह्मवीर त्यजी निद्रा घोर तुज
भूली शारीरी प्रपञ्च, स्मर हवे तूं कोण हो
तूं नही आ दृश्य शरीर, दृश्य किमपि तुं नथी
सूक्ष्म शरीरनी ए कृति, न्हानो तूं एवो नही
चराचर दृश्य अखिल, देख स्वतः सिद्ध तूं
जूठुं सर्व दृश्य भूली, चित्तमां जड एक तूं
स्मरी साँइदत्त मंत्र, देही तुं विदेही रहे
स्वरूप तुज साँइनुं ए, मूक वदने स्मर हवे

प्रभात

धूल धूल धूल धूल; साँईविण सर्व धूल ॥ ४ ॥

जर जोरु जमीन धूल, पुत्र परिवार धूल ॥ ५ ॥

प्राणप्रिय मित्र धूल, मानापमान कीर्ति धूल
जनक जननी एक सत्य, गुरुवर मम साँईनाथ ॥ २ ॥

चल नक्षत्रे जन्मी जर, नाची नचावे बहु छंद
वश थतां रुपे एना, बने रिपु भाइवंध ॥ ३ ॥

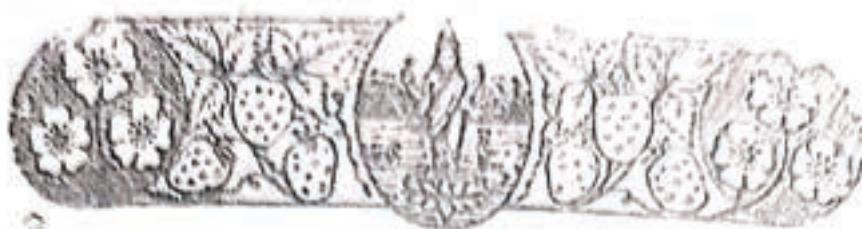
चावंगी ए रमावाई छे क्रूर भक्तप्रति
रही दुष्टा दूर उभी, जकडावे साथी वंधथी ॥ ४ ॥

साई म्हारो छे दयाळ, भक्त कोड पूरनार
शत्रु मित्र रहित नित्य, भाविक जन तारनार ॥ ५ ॥

पत्नी पुत्र मानापमान, जाय तूर्त जतां भान
साँई दत्त आशीर्वचन, रटतां साई आवे साथ ॥ ६ ॥

धूलीओ मांगे तेथी भीख, कहाडो झाडी एनी धूल
वसीने चित्ते अखंड, नृपत्रा ओ साँईनाथ

साँई साँई सत्य—सत्य एक साँईरे ॥ ७ ॥

अध्याय २९ वा.

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥
श्रीकुलदेवतायै नमः । श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः ॥
॥ श्रीसद्गुरुसाईनायाय नमः ॥

गताध्यार्थीं जाहले कथन । त्याहून या अध्यार्थीं श्रवण ॥
करवितों श्रीचे अतकर्य विदान । कथानुसंधान एकची ॥ १ ॥
ऐहून वावांची अगाध लीला । इसवी सन एकूणीसज्जे सोळा ॥
ते वर्षां एक भजनी मेळा । शिरडीसं आला दर्शनार्थ ॥ २ ॥
मंडळीही सर्व प्रवासी । कीर्तीं परिसिली मंद्रदेशी ॥
जात असतां काशीयात्रेसी । वाटेंत शिरडीसीं उतरली ॥ ३ ॥
साईवावा महासंत । धीर उदार आणि दांत ॥
यात्रेकरुंसी कुपावंत । पैसे अत्यंत वाटिती ॥ ४ ॥
दिढक्या चवल्या हाताचा कीस । अधेल्या पावल्यांचा पाऊस ॥
रूपये दहा कोणास वीस । कोणास पन्नास ते देत ॥ ५ ॥
हैं काय सणासूदादिसीं । कार्य विशेषां का पर्वकाळासीं ॥
प्रतिदिवसीं उक्त प्रमाणेसी । संतोषेसीं अर्पीत ॥ ६ ॥
पहूढ येती भवये नाचती । गवये गाती भाट वानिती ॥
तपासगीर मुजरे देती । भजनीं रुंगती हरिभक्त ॥ ७ ॥

ऐसे पहाराज उदारवृत्ति । वानवर्षीं सदूल धिती ॥
 ऐक्षुनि कणोपकणीं ही कीति । इच्छा भरिती दर्शनाची ॥ ८ ॥
 कधीं आलिया वावांचे चिन्हां । पांथस्थांतेही पैसे वाटिनी ॥
 दीना हुवळयांचा परामर्ष घेती । कृपामूर्ति साईनाथ ॥ ९ ॥
 पुरुष एक वाया तीन । मेळा अवघा चौघामिळून ॥
 मेहुणी स्वस्त्री दुहिता आपण । संतदर्शन कामुक ॥ १० ॥
 घेऊनि साईचें दर्शन । मंडळी पावली समाधान ॥
 करीत साईपांशीं अनुदीन । प्रेमळ भजन नेमानें ॥ ११ ॥
 सांप्रदाय रामदासी । भजन करीत अति उल्लासी ॥
 वावाही रूपया आठ आणे तयांसी । आलिया मनासी अपौन ॥ १२ ॥
 कधीं तयांस वर्फीं देत । कधीं परतवीत रिक्तहस्त ॥
 वावांचें हैं ऐसें सदोदित । परी न निश्चित कांहींही ॥ १३ ॥
 पैसे वाटीत हैं तो सत्य । नव्हतें यांत कांहींही असत्य ॥
 परी ते नव्हते सर्वासं देत । ठावें न मनोगत कवणातें ॥ १४ ॥
 फकीर फुकरे भिक्षेकरी । सदैव येत वावांचे द्वारीं ॥
 वावा जरी दयाळू भारी । धर्म न करीत सर्वांतें ॥ १५ ॥
 जयाची लाभ काळाची घडी । तयासींचही सुखपरवडी ॥
 संत हस्तस्पर्शाची कवडी । लाभेल जोडी भाग्याची ॥ १६ ॥
 ये अर्थींची एक गोष्ट । ऐकतां श्रोते होतील संतुष्ट ॥
 कसुनि तयांपुढे ती प्रविष्ट । धरूं मग वाट पुढील ॥ १७ ॥
 होऊन प्रातःकाळची न्याहारी । वैसतां वावा स्तंभाशेजारीं ॥
 धुनी संनिध मशीदीमाझारीं । येतसे पोरी अम'नी तैं ॥ १८ ॥

पोरी तीन वर्षाची नागडी । हातीं जिनतानी डवी उगडी ॥
आई, जमालसह तांतडीं । येतसे ती घडी साथूनि ॥ २० ॥

अपनी बैसे मांडीवरी । डवी देई वावांचे करी ॥
'वावा रुपया रुपया' करी । हात थरी वावांचा ॥ २१ ॥

वावांस मुलांचे वेड भारी । पोरही होती गोंडस साजिरी ॥
मुके घेत कुरवाळित करी । पोरीस धरीत पोटाशीं ॥ २२ ॥

वावांनीं धरावें पोटाशीं । अपनीचे चित्त रुपयापाशीं ॥
'वावा देना देना मजशीं' । म्हणे खिशाशीं लक्ष सारे ॥ २३ ॥

अपनीचा तो पोर स्वभाव । योरामोठचांही तीच हांव ॥
स्वार्थासाठींच धांवा धांव । परमार्थीं भाव एकाद्या ॥ २४ ॥

पोरीने वसावें मांडीवरी । आईने दूर कटडचा वाहेरी ॥
हालू नको देत तोंवरी ॥ खुणावी पोरीस दूरुनि ॥ २५ ॥

'तुझ्या वापाचे मी काय लागें । उठली ती सुटली माझ्या मागें' ॥
फुकट खाऊ मेले निलागे । म्हणावें रागें वावांनीं ॥ २६ ॥

परी हा राग वाहात्कारीं । अंतरीं प्रेमाच्या उसळती लहरी ॥
हस्त घालूनि खिशाभितरीं । रुपया वाहेरी काढावा ॥ २७ ॥

घालूनियां तो डवींत घट । झांकिता आवाज होई जों खट ॥
डवी हातीं पढतां ती झट । घराची वाट धरीतसे ॥ २८ ॥

हें तों होई न्याहारी वक्तीं । तेंसेंच जंव ते लेंडीवर निघती ॥
तेव्हां ही अपनीस रुपया देती । रागें भरती तेंसेंची ॥ २९ ॥

ऐसे प्रतिदिनीं दोन तिजला । सहा देत त्या जमलीला ॥
पांच दादा केळकरांला । भाग्या सुंदरीला दोन दोन ॥ ३० ॥

दहा ते पंथरा तात्यावांसी । पंथरा ते पचास फकीर वावांसी ॥
आठ बाटिती गोरगस्तिवांसी । नित्य नेमेसीं हैं देणे ॥ ३० ॥

असो ऐसी ही दानशीलता । मद्रासियांनीं ऐकोनि वार्ता ॥
सहज उपजोनि अर्थस्वार्थता । भजनोपक्रमता मांडिली ॥ ३१ ॥

बाह्यतः तें भजन सुंदर । अंतरीं द्रव्याचा लोभ दुर्धर ॥
यैसे देतात या आशेवर । राहिले सपरिवार शिरडींत ॥ ३२ ॥

त्यांतून तिथांस मोठी हाव । वावांनीं घावें बहुत द्रव्य ॥
परी साईषदीं भजन सद्भाव । हा एक निजभाव स्त्रियेचा ॥ ३३ ॥

पाहूनियां मेघासमोर । आनंदें एक नाचेल मोर ॥
चंद्रालागीं जैसा चकोर । तैसाच आदर तियेचा ॥ ३४ ॥

एकदां माध्यान्हीची आरती । चालतां साई कृपामूर्ति ॥
पाहूनि वाईची सद्भाव स्थिति । दर्शन देती रामरूपे ॥ ३५ ॥

इतरांस नित्याचे साईनाथ । वाईच्या दृष्टीस जानकीकांत ॥
दोळां घळघळ अश्रू स्वत । पाहोनि विस्मित जन झाले ॥ ३६ ॥

दोहां हातीं वाजवी टाळी । सवेच नयनीं आसुवें ढाळी ॥
देखून हैं अपूर्व ते वेळीं । जाहली मंडळी विस्मित ॥ ३७ ॥

ऐसा पाहोनि तो देखावा । जिज्ञासा जाहली सकळांचे जीवा ॥
इतुका प्रेमाचा पूर कां लोटावा । आनंद व्हावा तियेसची कां ॥ ३८ ॥

पुढे स्वपतीस तिसरे प्रहरीं । आपण होऊन आनंद निर्भरीं ॥
रामदर्शन नवल परी । वदे आचरित साईचे ॥ ३९ ॥

नीलोत्पलदलःशाम । भक्तकाम कल्पद्रुम ॥
तो हा भरताग्रज सीताभिराम । दाशरथी राम मज दिसला ॥ ४० ॥

किरीटकुंडलमंडित । बनमाला विराजित ॥
पोदवास चतुर्हस्त । जानकीनाथ मज दिसला ॥ ४१ ॥

ज्ञानवचक गदाधर । श्रीवत्सलांछन कासनुधार ॥

तो हा पुरुषोत्तम परात्पर । रूप मनोहर देविला ॥ ४२ ॥

महें हा मानव रूपधारी । असापान्य लीलावतारी ॥

जानकीजीवनपनोहारी । धनुर्धारी मज दिसला ॥ ४३ ॥

फकीर दिसो हा वाद्यात्कारी । भिक्षाहि मागो दारोदारी ॥

जानकीजीवन मनोहारी । धनुर्धारी मज दिसला ॥ ४४ ॥

असो हा अवलिया उपरात्परी । कोणास कैसाही दिसों अंतरी ॥

जानकीजीवन मनोहारी । धनुर्धारी मज दिसला ॥ ४५ ॥

वाई मोठी परम भावारी । परि तियेचा अत्यंत स्वारी ॥

ऐसीच भोळी स्त्रियांची जाती । कैचा रघुपती ये स्थळी ? ॥ ४६ ॥

मनीं वसे जैसें जैसें । भोळ्या भाविकां आभासे तैसें ॥

आम्हा सकळां साई दिसे । दिलाच कैसें रामरूप ॥ ४७ ॥

ऐसे कुतर्क कल्पनि नाना । केली तियेची अवहेलना ॥

विषाढ नाहीं वाईच्या मना । असत्य कल्पना ती नेणे ॥ ४८ ॥

ती पूर्वीं मोठी अधिकारी । असी तियेची आख्या भारी ॥

होतसे रामदर्शन सुखकारी । प्रहरो प्रहरीं तियेस ॥ ४९ ॥

पुढे जाहला द्रव्य लोभोद्भव । द्रव्याप्राशीं नाहीं देव ॥

जाहला रामदर्शनीं अभाव । ऐसा हा स्वभाव लोभाचा ॥ ५० ॥

साईस हें तो सर्व अवगत । जाणूनि तिचें सरलें दुरित ॥

पुनरपि रामदर्शन देत । पुरवीत हेत तियेचा ॥ ५१ ॥

असो पुढे तेच रात्रीं । कैसी वर्तली नवल परी ॥

गृहस्थ देखे निद्रेमाझारीं । स्वप्न भारी भयंकर ॥ ५२ ॥

आपण आहोत एका शहरीं । पोलीस एक आपणा घरीं ॥

मुसक्या वांथून आवळी करकरी । टोकें निजकरीं मागें उभा ॥ ५३ ॥

तेथेच एक पिंजरा ते जाणी । निकट तयाचिगा वाढवाणी ॥
 साई ही सर्व पहावयाळाणी । उथेच कीं उगी निश्चल ॥ ५४ ॥
 पाहुनि महाराज संनिधाणी । जोडूनियां दोनी पाणी ॥
 करोनियां पुख केविलवाणी । दीन वाणी तव वदे ॥ ५५ ॥
 वावा आपुली कीर्ती ऐक्खनि । पातलों असतां अपुले चरणी ॥
 प्रसंग हा का आम्हालागुनी । तुम्हीही असूनि प्रत्यक्ष ॥ ५६ ॥
 महाराजीं प्रत्युत्तर दिघलें । कृतकर्म अववें पाहिजे थोगिलें ॥
 गृहस्थ अति विनीत वोले । कांहां न केलें ऐसें म्यां ॥ ५७ ॥
 या जन्मीं तरी कांहां न केलें । जेणें हें ऐसें संकट गुजरलें ॥
 तयावरी महाराज वोलले । असेल केलें जन्मांतरी ॥ ५८ ॥
 दिघलें मग प्रत्युत्तर तेणे । मारील जन्माचें मी काय जाणे ॥
 असेलें तरी तें अपुलें दर्शनें । भस्म होणे आवश्यक ॥ ५९ ॥
 होतां अम्हां अपुलें दर्शन । अग्निपुढे जैसें तृण ॥
 तैसें तें समूळ भस्म होऊन । कैसा न त्यापासून मुक्त मी ॥ ६० ॥
 तंब महाराज वदती तयास । ऐसा तरी आहे का विश्वास ॥
 होय म्हणतां गृहस्थास । दोळे मिटावयास आज्ञापिती ॥ ६१ ॥
 आज्ञेप्रमाणे दोळे मिटूनी । उभाच आहे तंब तत्क्षणी ॥
 धाडदिशीं जैसें पडलें कोणी । आवाज श्रवणीं ऐकिला ॥ ६२ ॥
 आवाज कानीं पडतां दचकला । दोळे उघडूनि पाहूं लागला ॥
 आपण वंधनिर्मुक्त दिसला । पोलिस पडला रक्तवंवाळ ॥ ६३ ॥
 तेणे पनीं अत्यंत घावरला । महाराजांकडे पाहूं लागला ॥
 द्यांसून मग ते म्हणती तयाला । 'भला सांपडलास तू आता' ॥ ६४ ॥
 आतां येतील अमलदार । पाहून येथील सर्व प्रकार ॥
 तूच दांडगा म्हणतील अनिवार । पुनः गिरफतार केरतील ॥ ६५ ॥

पग तो गृहस्थ वदे तत्वता । वाचा आपण खरेंच बोलता ॥
 कसेही करा सोडवा आता । दिसेना त्राता तुम्हाविण ॥ ६३ ॥
 ऐसें ऐक्कनि साई वदती । पुनश्च लावी नेत्रपाती ॥
 तेसें कहनि होले जों उघडिती । नवल स्थिति आणीक ॥ ६४ ॥
 आपण पिंजऱ्याचे वाहदेशी । महाराज साई अपुलेपाजी ॥
 घातलें साष्टांग नमन त्यांसी । वाचा मग पुसती तयाते ॥ ६५ ॥
 आतांचा तुझा नमस्कार । आणी या पूर्वीं जे घालीस निंतर ॥
 आहे काय या दोहीत अंतर । करून विचार सांगे मज ॥ ६६ ॥
 तंब तो गृहस्थ देई उत्तर । जमीन अस्मानाचें अंतर ॥
 केवळ द्रव्यार्थ पूर्व नमस्कार । सांप्रत परमेश्वरभावाने ॥ ७१ ॥
 पूर्वीं कांहींही भाव नवहता । इतकेंच नव्हे मुसलमान असता ॥
 आपण आम्हा हिंदूस भ्रष्टवितां । होता चित्ता हा रोष ॥ ७२ ॥
 तयावरी वाचा पुसती । नाहीं काय तुझिया चित्ती ॥
 मुसलमानाच्या देवांची भक्ति । नाहीं म्हणती गृहस्थ ॥ ७३ ॥
 पुसती वाचा तयालागुनी । यंजा नाहीं का तुझिया सदनी ॥
 पूजीत नाहींस का तावुताचे दिनी । पाही मनी विचारूनी ॥ ७४ ॥
 'काढ विवी'ही आहे सदनी । लग्न कार्यासी तिजला पूजूनी ॥
 तुष्टवितोसना मानपानी । मुसलमानी दैवत हें ॥ ७५ ॥
 होय म्हणूनी मान्य करितां । आणीक काय इच्छा पुसता ॥
 निजगुरु रामदास दर्शनता । उपजली आस्था गृहस्था ॥ ७६ ॥
 महाराज मग तयाप्रती । मार्गे वळून पहा म्हणती ॥
 पग जों मार्गे वळून पाहती । समर्थ मूर्ति^१ सन्मुख ॥ ७७ ॥

१ धालीत असेस. २ नांवाचें दैवत. ३ दर्शनाची इच्छा ४ समर्थ-रामदास.

पहतांच समर्थाने पार्हीं । अदृश्य जाहलं ठाईचे दार्ही ॥
 मग तो जिज्ञासापूर्वक पार्हीं । आणीक कांही विचारी ॥ ७५ ॥
 वाचा अपुलं जाहलं वय । म्हातारा हा द्रिसनो काय ॥
 आहे आपणा वाचा काय । आयुर्दाय॑ आपला ॥ ७६ ॥
 काय वदसी मी म्हातारा आहें । माजिया सवं थांळनि पाहे ॥
 म्हणोन साईं जों थांवताहे । हा लागल्हाहे मावाग ॥ ७७ ॥
 महाराज सवेग थांवता । थुळोरा जो उसलला वरता ॥
 तेच संधीस पावले अदृश्यता । पावली जागृतता गृहस्थास ॥ ८० ॥
 असो तो जै लाधला जागृती । मर्नां विचारितां स्वप्नस्थिती ॥
 तात्काळ पालटली चित्तवृत्ती । वानी महती वावांची ॥ ८१ ॥
 पाहूनि ऐसी चमत्कृती । साईंपदीं जडली भक्ति ॥
 वावांविपर्यां संशयवृत्ती । मावळली परिस्थिती पूर्वील ॥ ८२ ॥
 पाहूं जातां अवयें स्वप्न । परी तीं उत्तरें आणि ते प्रश्न ॥
 ऐक्षणि श्रोतां करावा ग्रहण । भावार्थ गहन आंतील ॥ ८३ ॥
 हा प्रश्नोत्तर अनुवाद । मद्रासी पावला परम वोव ॥
 विराला साईंसंवंधीं विरोध । हास्य विनोद रूपाने ॥ ८४ ॥
 दुसरे दिवशीं प्रातःकाळी । मंडळी मशीढीं दर्शना आली ॥
 दोन खयांची वर्फी दिघली । कृपा केली साईंनाथे ॥ ८५ ॥
 तैसेच पछुवचे रूपये दोन । वावांनी तयां समस्तां देऊन ॥
 येतलें कांहीं दिवस टेवून । भजन पूजन चालले ॥ ८६ ॥
 पुढे कांहीं काळ क्रमिला । नियाली मंडळी जाण्याला ॥
 नाही जरी वहु पेसा लाधला । भरपूर लाभला आशिर्वाद ॥ ८७ ॥
 अछा मालीक वहोत देगा । अछा तुपारा अच्छा करेंगा ॥
 पुढे हेच की आलें उपेगा । लागले मार्गा ते जेव्हां ॥ ८८ ॥

साईचिया आशिर्वचनी । साईची आठव श्यानी घनी ॥
 मार्ग चालता दिवस रजनी । दुःख ना स्वनी तिळयरी ॥ ८० ॥
 घडली आशिर्वदानुरूप । यथासांग यात्रा अमूप ॥
 बाटेस न होतां यत्किंचित ताप । पातुले मुखरूप निजगृह ॥ ८१ ॥
 मनीं चिंतिल्या होत्या एका । त्या घडून घडल्या यात्रा अनेका ॥
 बानीत साईवचन कौतुका । आनंद सकलिकां अनुपम ॥ ८२ ॥
 शिवाय संताचें आशिर्वचन । अल्हा अच्छा करील हें वचन ॥
 अक्षरें अक्षर सत्य होऊन । मनोरथ पूर्ण जाहला ॥ ८३ ॥
 ऐसे ते समस्त तीर्थोंपासक । भगवद्गत्त मद्रासी लोक ॥
 सकळ सत्वस्थ सात्वीक । वंधमोचक साई त्यां ॥ ८४ ॥
 ऐसीच सुरस आणीक कथा । सांगतों परिसिजे सादर श्रोतां ॥
 भक्तिभावें श्रवण करितां । आश्र्वय चित्ता प्रगटेल ॥ ८५ ॥
 भक्तकाजकल्पद्रुम । कैसे साई दयाळू परम ॥
 कैसे सप्रेम भक्ताचे काम । पुरवीत अविश्रम सर्वदा ॥ ८६ ॥
 घणे जिल्हात वांद्रे शहर । तत्रस्थ एक भक्तप्रवर ॥
 रघुनाथराव तेंदूलकर । चतुरधीर बहुश्रुत ॥ ८७ ॥
 सदा आनंदी मोठे प्रेमी । विनटले साईचें पादपद्मी ॥
 तेथील बोध मकरंदकामी । अखंड नार्मां गुणगुणत ॥ ८८ ॥
 रूप देऊनि 'भजनमाला' । वर्णिली जयानीं साईलीला ॥
 ती भक्ति प्रेमें वाचील त्याला । साईच पावला पावलीं ॥ ८९ ॥
 सावित्री नामें तयांचें कलव । वावू तयांचा ज्येष्ठ पुत्र ॥
 पहा तयांचा अनुभव विचित्र । परिसा तें चरित्र साईचें ॥ ९० ॥
 एकदां वावू सार्शकितपन । वैद्यकीय पाठशाळेमधून ॥
 घेऊन परदेशीय वैद्यकी शिक्षण । परिक्षेलागून वैसेना ॥ ९१ ॥

तथाने रात्रीचा दिवस करून । अभ्यास केला अति कसून ॥
 सहज ज्योतीपास केला प्रश्न । परिक्षेत उत्तीर्ण होईनका ॥ १०१ ॥
 चाळूनि पंचांगाचीं पाने । ज्योतिषी पाही ग्रहांचीं स्थाने ॥
 राशी नक्षत्रे मोजूनि घोटाने । सचिंत मुद्रेने अवलोकी ॥ १०२ ॥
 म्हणे केलांत परिश्रम थोर । परि ये वर्षीं न ग्रहांचे जोर ॥
 पुढील वर्ष फार श्रेयस्कर । परिक्षा निवोर ते वर्षीं ॥ १०३ ॥
 वैसून परिक्षेस काय सार्थक । होणार जरी श्रम निर्थक ॥
 विद्यार्थ्यांने हा घेतला वचक । तेणे तो कचकला मनासी ॥ १०४ ॥
 पुढे तया विद्यार्थ्यांची माता । अल्पावकाशी शिरडीस जातां ॥
 नमितां साईचरण माथां । कुशल वार्ता चालल्या ॥ १०५ ॥
 निघाली तेंही ही कथा । करुणा वचनीं वावांसीं प्रार्थितां ॥
 म्हणे मुलगा परिक्षेस वसेता । असती अनुकूलता ग्रहांची ॥ १०६ ॥
 पत्रिका पाहिली ज्योतिषांही । म्हणती यंदा योग नाही ॥
 असून अभ्यासाची तयारीही । मुलगा न जाई परिक्षेस ॥ १०७ ॥
 तरी वावा ही काय ग्रहदशा । यंदा असी कांहीं निराशा ॥
 पडेल एकदां पदरीं परिक्षा । ऐसी वहु आशा समस्तां ॥ १०८ ॥
 ऐकून वावा वडले वचन । सांगे तयास माझें माने ॥
 पत्रिका ठेवी गुंडाळून । वैसे जा स्वस्थ मन परिक्षे ॥ १०९ ॥
 नादा कुणाच्या लागू नका । जन्मपत्रिका पाहू नका ॥
 सापुद्रिका विश्वासू नका । चालवा निका अभ्यास ॥ ११० ॥
 म्हणावे मुलास येईल यश । स्वस्थ चित्ते परिक्षेस वैस ॥
 होऊं नको असा निराश । ठेवी विश्वास मजवरी ॥ १११ ॥

असो वावांची आळा पेऊनी । आई परतली ग्रामाळागुनी ॥
मुलास वावांचा निरोप कथुनी । उत्साहे जननी आवासी ॥ ११२ ॥

ऐसा तो साईवचनोल्हास । मुलगा वैसला परिक्षेस ॥
उत्तरेंही लेखी प्रश्नांस । यथावकाश दीधली ॥ ११३ ॥

लेखी परीक्षा पूर्ण झाली । उत्तरेंही संपूर्ण लिहिली ॥
परी आत्मोविश्वासें घेरली । संशयें चलली स्थिरवृद्धि ॥ ११४ ॥

असतां लिहिली सम्यगुत्तरे । उत्तीर्ण व्हावया तितुकी पुरे ॥

परी विद्यार्थिया वाटे तें अपुरें । सोडिलें धीरें तयातें ॥ ११५ ॥

बस्तुतः लेखी परिक्षेत पास । होता तरी त्यास वाटे मी नापास ॥

तेंहों होऊन तो उदास । तोंडी परिक्षेस वैसेना ॥ ११६ ॥

तोंडी परिक्षेस आरंभ झाला । प्रथम दिवस तैसाच गेला ॥

दुसरे दिवशी एक स्नेही आला विद्यार्थी देखिला भोजनास्थिता ॥ ११७ ॥

म्हणे ही काय आश्र्वयता । परिक्षकाला तुझी चिंता ॥

तो म्हणे जा पाहून ये आतां । तेंदूलकर नवृता कां काल ॥ ११८ ॥

लेखी परिक्षेत तो नापास । तया तोंडीचे किर्मर्थ सायास ॥

म्हणून घरी तो वैसला उदास । स्पष्ट मी तयास सांगितले ॥ ११९ ॥

तेव्हां परिक्षक वदे तू जाई । असेल तैसा घेऊन येई ॥

'लेखी परिक्षेत पास' ही देई । आनंददायी खवर त्या ॥ १२० ॥

मग तो आनंद काय पुसावा । केला महाराज साईचा_धांवा ॥

न घेतां एक क्षणाचा विसावा । उल्हास भावा धांवला ॥ १२१ ॥

असो पुढे जाहलें गोढ । परिक्षेची पुरली होढ ॥

दिधली वट निजपदीं जोढ । साईनीं कोढ पुरवृनी ॥ १२२ ॥

दलावया ने आत्माना घुर्णि । शाळदालवृनि वसिती यह ॥
 तेसीच मुख्यदनिष्टुनी गोए । शाळवृनि चोख राई करी ॥ १२३ ॥
 ऐसें न फोणा केळाई कथिती । जेणे न शाळेल चितवृती ॥
 हे तो वावांची नित्य प्रथीती । निष्टा यंती ती इह करिती ॥ १२४ ॥
 चालू जाता कथिल्या वाटे । आरंधा आरंधा गोढ वाटे ॥
 पुढे ऐसे पसरितील सराटे । कांटेच कांटे चोईकडे ॥ १२५ ॥
 यग त्या निष्टेस फुटतील फाटे । सहज यन्हा गंधय दाटे ॥
 किमर्थ साई या आढ वाटे । आणी हें वाटे मनाळा ॥ १२६ ॥
 परी हें ऐसें जेथें वाटे । तेथेंच अद्वा घरा नेटे ॥
 कसोटीच हीं प्रत्यक्ष संकटे । तेणेंच पेंठे इह अद्वा ॥ १२७ ॥
 देऊनियां संकटां तोंड । करितां साई स्परण अखंड ॥
 होतील सकल अपाय दुखंड । शक्तिही प्रचंड नामाची ॥ १२८ ॥
 हेंच या अंतरायांचे प्रयोजन । तेही करी साईच निर्वाण ॥
 तेव्हांच घडेल साईस्परण । संकटोपशमनही तेव्हांच ॥ १२९ ॥
 असो याच मुलाचे वडील । भक्त वावांचे अति प्रेमळ ॥
 धीर उदार सत्वशील । गावें शिथिल जाहली ॥ १३० ॥
 प्रसिद्ध परदेशीय व्यापारी । पेढी जयांची मुंवई शहरी ॥
 इपानें इतवारें तयांचे पदरी । केली नोकरी तयांनी ॥ १३१ ॥
 पुढे होतां वृद्धापकाळ । नेत्रांस येऊं लागली झांकळ ॥
 इंद्रिये निजकार्यां विकळ । वांछिती निश्चळ आराम ॥ १३२ ॥
 काप कराया उरली न शक्ति । म्हणून सुधारावया प्रकृती ॥
 रघुनाथराव रजा घेती । स्वस्थ विथ्रांती भोगिती ॥ १३३ ॥
 पुढे ती रजा संपूर्ण भरली । नाहीं पूर्ण विथ्रांती लाभली ॥
 म्हणून मागुती अर्जी लिहिली । रजा प्रार्थिली आणीक ॥ १३४ ॥

अजीं देखूनियां उपरी । अपेक्षित रजेची शिफारस करी ॥
परी त्या पैढीचे वरिष्ठाधिकारी । पूर्ण विचारी दयाळ् ॥ १३५ ॥

धनी मनाचा उदार । पाहूनि अपुला इमानी चाकर ॥
देई प्रेमाची अर्धी भाकर । पुढील चरितार्थ चालावया ॥ १३६ ॥

ऐसी ही सरकारी पद्धत । उत्तम पेढ्याही प्रसंगोपात ॥
प्रामाणिक सेवकांनिमित्त । उत्तेजनार्थ अवलंबिती ॥ १३७ ॥

परी ही भाकर माझा धनी । देईल काय मजलागुनी ॥
पडेन जेव्हां मी वेकार होऊनी । ऐसिया चिंतनीं पडले ते ॥ १३८ ॥

दीडऱ्ये अवघ्या माझा पगार । पाऊणशेच्या पेन्शनावर
पडेल दिनचयेंचा भार । मनांत विचार घोळत ॥ ३९ ॥

परी पुढे जाहली मौज । पहा वावांचे नवल भोज ॥
रघुनाथरावांचे कुटुंबा हितगुज । पुसती तें चोज परिसिजे ॥ १४० ॥
अखेरचा हुक्म व्हावया आर्धी । असतां पंधरा दिसांचा अवधी ॥
जाजनि तियेच्या स्वप्नामधी । पुसती वुद्धी तियेस ॥ १४१ ॥

शंभर द्यावे माझी मनीषा । पुरेल ना तव मनीची आशा
वाई वदे हें काय पुसा । आम्हा भरंवसा अपुलाच ॥ १४२ ॥

तिकडे ठाव अर्जीवर । रघुनाथराव इमानी नोकर ॥
वहुत जाहली सेवा आजवर । अर्धीं भाकर द्यावी त्यां ॥ १४३ ॥

मुखें जरी वदले शंभर । दहा दिधले आणीक वर ॥
ऐसे हे समर्थ करुणाकर । प्रेम अनिवार भक्तांचे ॥ १४४ ॥

आतां परिसा आणीक एक । कथा सुंदर मनोरंजक ॥
भक्तप्रेमोल्हासकारक । आनंददायक श्रोतयां ॥ १४५ ॥

हॉकटर नामे क्यापटन हाटे । वावांचे भक्त श्रद्धाळू पोटे ॥
 बावांनी रव्वनांत दर्शन पहांटे । दिघलें तें गोपनें कथानक ॥ १४६ ॥
 हाटे राहती विकानेंगि । वावांस देखती स्वनामाजारी
 पहा बावांची प्रश्न कुसरी । हाटेही उत्तरीं काय वदती ॥ १४७ ॥
 म्हणती वावा भज विसरलासि काया तात्काळ हाटवांनी थरिले पाणा
 जरी विसरले लेंकरुं माय । तरणोपाय कैसेनी ॥ १४८ ॥
 उठून बागेंत गेले तांतडी । खुडिली ताजी वालपापडी ॥
 शिधा साद्वित्य दक्षिणा रोकडी । भक्ति परवडी सिद्ध केली ॥ १४९ ॥
 ऐसी पाहोनि सिद्धी पूर्ति । हाटे तें सूप जों समपूं सरती ॥
 अवचित उघडलीं नेत्रपातीं । स्वर्पन मिथती हें तैं कळले ॥ १५० ॥
 तात्काळ हाटवांचें जाहलें मन । पदार्थ हे समस्त मिळवून ॥
 करावे वावांस प्रत्यक्ष अर्पण । तदर्थ जाऊन शिरडीस ॥ १५१ ॥
 परी ते तेव्हां ग्वालेरीस । पत्र लिहिले मुंबईस ॥
 वृत्तांत साद्यंत कळविला स्नेहासा विनविलें शिरडीस जावें स्वयें ॥ १५२ ॥
 टपाळ मार्ग येईल पैसा । शिथा घ्यावा योग्य तैसा ।
 शेंगा पापडीच्या सुंदर खाशा । मिळवाव्या कैशातरीही ॥ १५३ ॥

Extract from Captain Hate's letter dated Xmas Lashkar,
Gwalior C. I. Addressed to Mr. H. S. Dikshit.

"Though I am miles away the favour that Sai Baba Sad
guru shows on me is Marvellous. Duty keeps me here, but I
will take the first opportunity of Comming to Shirdi."

My humble respects to Sai Baba.

I have sent a M. o. of Rs. twelve only. Please give Rs. 10 as
"Dakshiana" and Rs. 2 should be spent in buying ghe, wheat
flour, Dal etc. as shidha." Please do keep on it. Vegetable of
वालपापडीच्या शेंगा All this shidha etc. has a special meaning
and I shall be highly Obliged to you for this fauour of yours.

बहला पैका सवे न्यावा । शिध्यासपवेत वावांस व्यावा ॥
 वरण वंदूनि प्रसाद मागावा । तो पज व्यावा पाठ्यून ॥ १५३ ॥
 दैसा येतांच स्नेही निघाले । शिरडीस जाऊन सामान येनले ॥
 पापडीवांचून किंचित अडले । तों एक टोपले तें आले ॥ १५४ ॥
 तें होतें जिये वाईचे माथां । तियेस बोलाऊन पाहूं जातां ॥
 शेंगाच पापडीच्या लागल्या हातां । अति आश्र्वयता सकळां ने ॥ १५५ ॥

मग तें सर्व साहित्य आणिले । महाराजांसीं सादर केले ॥
 त्यांनीं निमोणकरांतें दिघले । उदयीक निवेदिले^१ शिजवून ॥ १५६ ॥
 पृष्ठे वावा भोजना वैसतां । वरण भातादिकां न शिवतां ॥
 शेंगाच तेवढ्या उचलून घेतां । आश्र्वय समस्तां वाटले ॥ १५७ ॥
 शेंगाच तेवढ्या ग्रहण केल्या । त्याच तेवढ्या मुखीं घातल्या ॥
 हाटयांना वहु आनंद झाला । वृत्तांत कळला हा तेव्हां ॥ १५८ ॥
 जया मनीं जैसा भाव । तैसाच कीं हा हाटयांचा अनुभद ॥
 पुढील कथेचा परिसा नवलाव । गोड लाघव साईचे ॥ १५९ ॥

साईहस्तस्पर्शपूत । असावा एक रूपया गृहांत ॥
 इच्छा उद्भवली हाटयांचे मनांत । पुरवीत मनोगत तो साई ॥ १६० ॥

मनाच्या वृत्ती कोट्यान कोटी । त्यागून ओखटी धरावी गोमटी ॥
 मग पहा साईची कैसी हतवटी । उभाच पाठीं भक्तांच्या ॥ १६१ ॥

होतां ऐसी सदिच्छा निर्माण । सफळ व्हावया नलगे क्षण ॥
 नियाला एक स्नेही तत्क्षण । साईदर्शनकामुक ॥ १६२ ॥

वृत्ती असावी यात्र गोड । नवल साई पुरवितो होड ॥
 जया सदृत्तीची आवढ । तयाचें कोड त्या हातीं ॥ १६३ ॥

तंव हाटे एक रूपया देती । तया स्नेहासी अति प्रीती ॥
 म्हणती नका पढूं देऊं विस्मृती । घाला हा हातीं वावांच्या ॥ १६४ ॥

स्नेही जेव्हा शिरहीस मेले । वावांने रथन नेवळे ॥
 चरण तयांचे माथां वंदिले । सन्मुख वैसले वावांने ॥ १६६ ॥
 दक्षिणेलागी कर पसरितां । अपुली दक्षिणा दिक्षिणी प्रगणा ॥
 वावांनी खिशांत सूदिली अविलंवताकाढीतो पागुता हाटगांजी ॥ १६७ ॥
 तोही रूपया जोडूनि कर । ठेवी वावांचे करतलावर ॥
 म्हणे ही दक्षिणा पजवरावर । हाटे डांकटर पाठविती ॥ १६८ ॥
 हा साई सर्वद्युदयवासी । हाटे जरी घ्वालेरनिवासी ॥
 जाणूनि मनीषा तयांचे मानसीं । वैसले रूपयासीं न्याहाळीत ॥ १६९ ॥
 होउनियां प्रेमोन्मुख । वावा रूपया धरिती सन्मुख ॥
 नवल अबलोकिती लावोनि टक । लोक टकमक देसती ॥ १७० ॥
 दक्षिणांगुष्टे वरचेवरी । उडवूनि झेलिती वावा निजकरी ॥
 ऐसी क्रीडा करूनि क्षणभरी । रूपया करीत ते पहत ॥ १७१ ॥
 म्हणती हा ज्याचा त्यास देई ॥ सर्वे हा उदीचा प्रसाद नेई ॥
 नलगे आम्हास तुझें कांहीं । स्वस्थ राही म्हणे तया ॥ १७२ ॥
 वालून लोटांगण वावांचे पायी । उदी प्रसाद पाऊनि ठायी ॥
 वेऊनि वावांची आज्ञा तो स्नेही।आला निज गेही घ्वालेरीस ॥ १७३ ॥
 आलियावरी घ्वालेरीतें । रूपया देऊनि डॉकटरातें ॥
 कळविलें सकळ वृत्तांतातें । दाटलें भरतें हाटचातें ॥ १७४ ॥
 म्हणे मनीं जैसा हेत । केला होता जैसा संकेत ॥
 जाणोनि माझें मनोगत । पुरविला मनोरथ वावांनीं ॥ १७५ ॥
 ऐसें वाटलें हाटचांचे मना । परी ही तरी त्यांची कल्पना ॥
 कोण जाणील संतांची योजना । प्रयोजनां तयांच्या ॥ १७६ ॥
 हे जरी म्हणावें निश्चित । तीच पहा दुसरी प्रचीत ॥
 ती तों याहून विपरीत । ज्याचं मनोगत त्या ठावें ॥ १७७ ॥

एकाचा रूपया परत देती । एकाचा तो निशांन सूदर्शी ॥
 कारण काय बढावें निश्रिती । काय चिन्ही वावांच्या ॥ १७८ ॥
 त्यांची कारणे तयांस ठावी । आपण कंवळ पांज पहार्वी ॥
 ऐसी गोड संधी न दवडावी । कथा परिसावी ये अर्थी ॥ १७९ ॥
 एकदां वापन नावेकर । जयांस वावांचे प्रेम अपार ॥
 आणिला एक रूपया सुंदर । भक्तिपुरसर अर्पाया ॥ १८० ॥
 एका वाजूस कोरिली होती । राष्ट्र लक्ष्मण सीतासती ॥
 दुजिया वाजूस रम्य मूर्ति । होता मालती वद्धांजुली ॥ १८१ ॥
 तया अर्पणीं पोटीं हेत । हस्तस्पर्शी पाठीं तो परत ॥
 मिळावा उडी प्रसादासद्वित । महणून हस्तांत टेविला ॥ १८२ ॥
 कोणा यनीं काय हृद्रत । वावा हे तों सकळ जाणत ॥
 परी तो रूपया पढतां हस्तांत । तात्काळ खिशांत सूदिला ॥ १८३ ॥
 वापनरावाचा मानस । माधवरावांनीं कव्यविला वावांस ॥
 रूपया परत करावयास । विनविलें तयांस अत्यंत ॥ १८४ ॥
 “त्याला कसला व्यावयाचा । आपणासची तो टेवावयाचा” ॥
 वदले वावा स्पष्ट वाचा । वापनरावाच्या समक्ष ॥ १८५ ॥
 “तरीही तो देईल । रूपये पंचबीस याचे मोल” ॥
 “हा पी यासी देईन वदल । महणाले” वोल तयाला ॥ १८६ ॥
 यग त्या एका रूपायालागी । वापनरावाने लागवेगी ॥
 तेही मिळवून जागोजागी । वावालागी दीधले ॥ १८७ ॥
 तेही पूर्ववत खिशांत टेविले । महणती रूपयांचे ढिगार लाविले ॥
 तरी त्या रूपयासवें न तोले । उणे ते मोलें तयापुढे ॥ १८८ ॥
 महणती शोभा हा तं धेर्ई । असुंदे हा अपुले संग्रही ॥
 देव्हान्यापाजी टेवून देर्ई । करीत जाई पूजन ॥ १८९ ॥

श्रीसाई लीला.

५०६

आतां हैं ऐसें काय करिता । विचारावयाची कोणास सत्ता ॥
साई योग्यायोग्य जाणता । देता घेता समर्थ ॥ १९० ॥

असो आतां ही कथा आठपतां । विसावा देऊं श्रोतयां चित्ता ॥
जेणे मनन आणी निदिध्यासता । कथा परिसतां वडावी ॥ १९१ ॥

केलें काय एकलें श्रवण । पचनीं न पडे मननावीण ॥
वरी न घडतां निदिध्यासन । श्रवण निष्कारण होईल ॥ १९२ ॥

तरी हेमाड साईसी शरण । मस्तकीं घरीं साईचे चरण ॥
सकळ साधनांचे हैं साधन । पुढील निवेदन पुढारां ॥ १९३ ॥

इति श्री साई संतसज्जनप्रेरिते । भक्त हेमाडपंत विरचिते ॥

श्रीसाई समर्थ सच्चरिते । स्वप्न कथाकथनं नाम ॥
एकोनत्रिशत्तमोध्यायः संपूर्णः ॥

। श्री सद्गुरु साईनाथार्पणमस्तु शुभं भवतु ॥

साल पंजकूर गुहणीर्णमेनिपित्त शिर्डी येथील कार्यक्रम
त्वालीलप्रमाणे उरला आहे.

५०८

५ जुलई (रविवार) संस्थानांत कमिटी मीटीग तिसरे प्रहरी द्वितीया जता.
६ जुलई (सोमवार) श्रीची पूजा व प्रसाद. पुराण ३ वाजता
दुपारी भक्त मंडळाची सभा तिसरे प्रहरी ?
वाजता. रथ रात्रौ ९ वाजता.

७ जुलई (मंगळवार) गोरगरीबांस भोजन, रात्रौ कीर्तन.

८ जुलई (वृश्चिकवार) भजन रात्रौ चावडीत पालखी नेणे व तेथें
आरती.

९ जुलई (गुरुवार) सकाळी काळा व दुपारी तीर्थप्रसाद

श्रीसद्गुरुसाईनाथ प्रसन्न

सालावादप्रमाणे श्रीगुरु पौर्णिमेचा उत्सव मिति आषाढ
शुद्ध १५ रोज सोमवार ता. ६ माहे जुलै सन १९२५ रोजी
श्रीक्षेत्र शिर्डी येथें होणार आहे. तरी आपण सदर प्रसंगी
येण्याची कृपा करावी अशी विनंती आहे.

कोपरगांव स्टेशनावरून शिर्डीस जाण्यासाठी आपल्याला वैल-
गाडी हवी असल्यास ४ दिवस अगाऊ श्री संस्थान कमिटीचे
चिटणीस यांस शिर्डी मुक्कामी लिहून कळवावे म्हणजे गाडीची
व्यवस्था करण्यांत येईल.

भक्तमंडळाची वार्षिक वर्गणी कोणाकडे येणे राहिली अस-
ल्यास ती कृपा करून पाठवून द्यावी.

उत्सवाप्रीत्यर्थ काही पाठविणे असल्यास चिटणीसाकडे
पाठवावे.